

Nr 215.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till förlöpande konjunkturundersökningar; given Stockholms slott den 6 mars 1936.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Ernst Wigforss.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 6 mars 1936.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden UNDÉN, SCHLYTER, WIGFORSS, LEVINSON, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anför:

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t under sjunde huvudtiteln (sid. 72) föreslagit riksdagen, att i avbidan på den proposition i ämnet, som kunde bli riksdagen förelagd, till förlöpande konjunkturundersökningar för budgetåret 1936/1937 beräkna ett reservationsanslag av 100,000 kronor.

Vid anmälan av detta ärende erinrade jag om att arbetslöshetsutredningen i sitt den 30 november 1934 avgivna slutbetänkande (bet. II, Åtgärder mot arbetslöshet, Statens offentliga utredningar 1935: 6, sid. 286 ff.) till över-

Bihang till riksdagens protokoll 1936. 1 saml. Nr 215.

vägande upptagit frågan om åvägabringande av en förbättrad ekonomisk information samt föreslagit inrättandet av ett organ med uppgift att verkställa vissa ekonomiska utredningar.

Över arbetslöshetsutredningens förslag hade infordrade utlåtanden avgivits av ett flertal ämbetsverk och myndigheter. Ytterligare utredning syntes emellertid erforderlig, innan den sålunda väckta frågan om organiserande av fortlöpande konjunkturundersökningar kunde underställas Kungl. Maj:ts prövning.

Ärendet har nu blivit föremål för närmare utredning. Resultaten av denna ha framlagts i *en inom departementet upprättad promemoria*, för vars innehåll jag här torde få redogöra.

I promemorian erinras inledningsvis om att i Sverige saknas en motsvarighet till de vetenskapliga och administrativa institutioner med uppgift att följa den ekonomiska utvecklingen och lämna information rörande konjunkturläget, som under senare år vuxit fram i ett flertal andra länder. Tanken på ett genom statsmakternas försorg organiserat ekonomiskt institut vore dock gammal i Sverige. I den översikt över frågans utveckling, som arbetslöshetsutredningen lämnade i sitt slutbetänkande, anförde utredningen:

Redan före kriget hade frågan om ett utbyggande av den ekonomiska statistiken för konjunkturanalytiska syften varit föremål för statsmakternas uppmärksamhet. Ett resultat härav var, att den publikation, Kommersiella Meddelanden, vilken kommerskollegium enligt Kungl. Maj:ts och riksdagens beslut började utgiva år 1914, redan från början omfattade en månatlig 'konjunkturöversikt', vilken i tabellarisk form innehöll åtskilliga för konjunkturbedömningen betydelsefulla data. Denna översikt, vilken successivt utbyggdes, fick emellertid av olika skäl icke den betydelse, som ursprungligen avsetts. I främsta rummet torde detta ha berott på den omvälvning av alla ekonomiska förhållanden, som världskriget medförde och som för flera år försvårade en konjunkturanalys.

Under de sista krigsåren och tiden därefter aktualiserades ånyo tanken på en statligt organiserad ekonomisk upplysningsverksamhet. Initiativen ledde dock först i samband med 1920/21 års kris till en förnyad prövning från statsmakternas sida. Under trycket av denna kris stegrades det allmänna intresset för hithörande spörsmål i Sverige liksom i övriga av depressionen berörda länder. Det är ingen tillfällighet, att de flesta av de stora konjunkturinstitutet i utlandet togo fastare form först kring denna tidpunkt. Resultatet av de nya initiativen blev i Sverige kvartalspublikationen Ekonomisk Översikt, vilken, efter att till en början ha utarbetats relativt självständigt, senare överläts på kommerskollegii statistiska byrå som en av dess ordinarie arbetsuppgifter. Som bekant innehåller denna publikation en omfattande sammanställning av statistiskt material till belysning av det ekonomiska läget inom och utom landet. Kommentaren till detta material har emellertid endast karaktären av allmänna orienterande notiser; en materialbearbetning åsyftas icke och skulle med nödvändighet kräva större resurser än dem, vilka nu stå till förfogande.

I fortsättningen av promemorian redogöres närmare för arbetslöshetsutredningens förslag till organisation av den ekonomiska utredningsverksamheten.

Med utgångspunkt från de krav på ökad kännedom om näringslivets och arbetsmarknadens läge som en ekonomisk politik efter av utredningen angivna linjer ställer, hade *arbetslöshetsutredningen* kommit till den uppfattningen, att man som ett led i den föreslagna arbetslöshetspolitiken borde inrätta ett organ, med uppgift att till de statliga och kommunala myndigheternas tjänst följa den ekonomiska och sociala utvecklingen samt göra den mera ingående materialbehandling till ledning för ekonomiskt-politiska avgöranden, som kunde visa sig behövlig och som i brist på en institution, inriktad på dylika uppgifter, i regel skulle nödvändiggöra tidsödande specialutredningar. Utöver den förbättring av beredningen av ekonomiskt-politiska frågor, som en dylik utbyggnad av förvaltningsorganisationen kunde väntas möjliggöra, hade den synt utredningen vara ägnad att främja en utveckling i riktning mot större enhetlighet i den ekonomiska politiken; avgöranden av vikt träffades för närvarande av ett flertal av varandra oberoende organ, vilkas åtgärder skulle bli mera samstämda, om de kunde grundas på en enhetlig, mera fullständig prövning av utvecklingstendenserna inom näringslivet och på arbetsmarknaden.

Beträffande det föreslagna utredningsorganets uppgifter hade arbetslöshetsutredningen i övrigt anfört:

Om en institution av angivet slag närmast skulle tillhandagå det allmänna med de upplysningar, varav behov yppar sig vid ekonomiskt-politiska avgöranden, synes man som första led i utredningsorganets uppdrag få tänka sig, att det på begäran av exempelvis cheferna för finans-, handels-, resp. socialdepartementet, bankofullmäktige, riksgäldsfullmäktige, förlikningsmän i arbetstvister o. s. v. skulle göra de materialsammanställningar och undersökningar som påkallades. Institutionen skulle därvid ha rättighet att av de statliga verken begära de upplysningar och den statistik, som den prövade erforderliga. Den skulle vidare givetvis beakta även av privata institutioner samlat material. Med en fixering av uppdraget i denna riktning skulle man ernå, icke endast att det allmänna snabbt erhöle ett så gott sakligt underlag för sina avgöranden, som stode att vinna, utan även att de statistiska och administrativa verkens uppmärksamhet inriktades på de speciella önskemål, som ur ekonomiskt-politisk synpunkt kunna ställas på av dem insamlat och publicerat material. Vidare kunde man med den föreslagna organisationen hoppas vinna, att en del synnerligen betydelsefullt ekonomiskt-statistiskt material, som insamlats av enskilda institutioner men vars natur är sådan, att uppgiftslämnarna önska att resultaten skola hållas hemliga, skulle kunna göras tillgängligt för ett dylikt opolitiskt utredningsorgan.

Utredningsorganets uppdrag skulle eventuellt även få tänkas omfatta en fortlöpande analys av den ekonomiska utvecklingen och i övrigt sådant självständigt forskningsarbete, som prövas nödvändigt, för att det på ett snabbt och i sak tillfredsställande sätt skulle kunna fullgöra begärda undersökningar. Organets uppgift skulle på denna punkt i stort sett sammanfalla med den, som i allmänhet tillkommer konjunkturinstituten. En olikhet ligger dock däri, att även forskningsarbetet i allt väsentligt skulle inriktas mot uppgifter av central betydelse för bedömandet av den ekonomiska politikens förutsättningar och verkningar. Givetvis vore det tänkbart, att man skulle tillgodose önskemålen om vidgad ekonomisk information genom att kräva, att utredningsorganet dessutom publicerade fortlöpande konjunkturredogörelser liknande dem, som utgivas av de utländska konjunkturinstituten.

ten. Som kommittén redan framhållit, synas dock redan utkommande publikationer på ett tillfredsställande sätt lämna upplysningar om det ekonomiska läget. Om utredningsorganet skall kunna fylla sina maktpåliggande centrala uppgifter, utan att det erhåller en mera omfattande och dyrbar organisation, torde det vidare vara olämpligt att onödigtvis tynga det med arbetsuppgifter, vilka från kommitténs utgångspunkter framstått såsom mindre väsentliga. Det betydelsefulla synes kommittén vara, att en fortlöpande konjunkturanalys göres till det allmännas tjänst, icke att resultaten av denna analys publiceras.

Med hänsyn till önskvärdheten av att det föreslagna organet erhöles så nära kontakt med statsförvaltningen som möjligt och utåt kunde framträda med den auktoritet, som tillkomme en statlig institution, hade utredningen funnit lämpligast, att organet infogades i den statliga administrationen antingen som ett självständigt verk eller som en avdelning i något redan bestående ämbetsverk.

Till förmån för att den nya institutionen utformades såsom en avdelning i något av de centrala ämbetsverken talade enligt utredningens uppfattning, att dess arbete då kunde fullgöras i omedelbar kontakt med den löpande administrativa och politiska verksamheten. Utredningen påpekade även lämpligheten av att organet under själva organisationstiden, då verksamheten med nödvändighet måste bedrivas mera försöksvis, kunde arbeta inom ramen av ett redan bestående ämbetsverk och med stöd av de resurser, varöver detta förfogade.

De verk, till vilka utredningen fann en anknytning möjlig, voro kommerskollegium, socialstyrelsen och riksbanken. Med åberopande av den ståndpunkt förstnämnda båda verk intogo, då en likartad utvidgning av verkens arbetsuppgifter vid ett tidigare tillfälle ifrågasattes, och med hänvisning till att viss utredningsverksamhet redan påginge inom riksbanken, föreslog arbetslöshetsutredningen, att möjligheten av en utvidgning och fastare utformning av riksbankens verksamhet på ifrågavarande område skulle upptagas till prövning.

Över arbetslöshetsutredningens förslag hava infordrade utlåtanden avgivits av socialstyrelsen, statskontoret, statistiska centralbyrån, riksräkenskapsverket, kommerskollegium, fullmäktige i riksbanken samt fullmäktige i riksgäldskontoret. Kommerskollegium har i ärendet inhämtat yttranden från Sveriges industriförbund, samtliga handelskamrar i riket, järnkontoret, kooperativa förbundet, svenska trävaruexportföreningen och Sveriges allmänna exportförening, samt socialstyrelsen från landsorganisationen och svenska arbetsgivarföreningen.

I detta sammanhang vill jag även nämna, att den av arbetslöshetsutredningen väckta frågan berörts jämväl av *sakkunniga för vissa utredningar rörande Sveriges ekonomiska läge* i en den 18 december 1935 avlämnad promemoria rörande ekonomiska och sociala trendundersökningar, vilken såsom bilaga torde få fogas till denna proposition (*bilaga A*).

I den inom departementet upprättade promemorian lämnas i huvudsak

följande sammanfattning av de viktigare synpunkter som framförts i berörda utlåtanden:

Behovet av fortlöpande utredningar rörande konjunkturläget m. m. till de statliga och kommunala myndigheternas tjänst har vitsordats av ett flertal av de hörda myndigheterna.

Så anför exempelvis *kommerskollegium*, att de under efterkrigstiden i mycket ändrade förutsättningarna för landets näringsliv i förening med det allmännas alltmera omfattande och mångsidiga ingripande på det ekonomiska och sociala området uppenbarligen skapat ett behov av ökad och fördjupad ekonomisk information främst till ledning vid berörda offentliga verksamhet men även till tjänst för näringslivet självt. Det statistiska upplysningsmaterialet beträffande viktiga sidor av det ekonomiska livet motsvarar icke föreliggande behov och de organisatoriska förutsättningarna för bedrivande av en tillfredsställande informationsverksamhet äro i vissa hänseenden otillräckliga och bristfälliga. *Kommerskollegium* hälsar därför arbetslöshetsutredningens initiativ med tillfredsställelse. Innan bestämd ståndpunkt kan fattas, anser kollegium likväl en närmare utredning påkallad. Därvid bör i första hand prövas, huruvida tillräckliga skäl finnas för skapandet av ett nytt särskilt utredningsorgan eller om förslagets syfte möjligen skulle kunna vinnas på någon enklare väg.

Riksräkenskapsverket vill för sin del vitsorda behovet av en förbättrad ekonomisk information rörande konjunkturutvecklingen och därmed sammanhängande problem samt finner det vara en angelägenhet av stor vikt att särskilda åtgärder vidtagas för åstadkommande av en mera tillfredsställande konjunkturanalys än som hittills framgått av det offentliga utredningsarbetet. *Fullmäktige i riksgäldskontoret* ange sig vara av den uppfattningen, att den av arbetslöshetsutredningen föreslagna organisationen skulle kunna bliva till stor nytta, och *fullmäktige i riksbanken* anför, att ehuru behov för riksbankens del icke föreligger av ett nytt organ för ekonomisk information, så känna fullmäktige likväl från riksbankens egen verksamhet behovet av vidgad information för vissa statliga myndigheter, vilka i motsats till riksbanken icke förfoga över en egen statistisk avdelning. Även enligt *statistiska centralbyråns* uppfattning har ett offentligt utredningsorgan med uppgift att till de statliga och kommunala myndigheternas tjänst följa den ekonomiska och sociala utvecklingen en betydelsefull uppgift att fylla.

Socialstyrelsen och statskontoret vitsorda likaledes informationsbehovet men ha icke ansett detta motivera en organisatorisk nybildning. Sålunda har *socialstyrelsen* anført att, ehuru en offentlig utrednings- och forskningsverksamhet har en betydelsefull uppgift att fylla, så är det likväl en annan fråga huruvida ett särskilt organ behöver tillskapas för detta ändamål. Såvitt nu kan bedömas torde det få anses både opraktiskt och oekonomiskt att nu förlägga någon del av denna verksamhet till vare sig ett fristående verk eller, såsom av arbetslöshetsutredningen föreslagits, till en nyskapad avdelning i riksbanken. *Statskontoret* anför, att ehuru verket icke vill förneka, att behov av ökad ekonomisk upplysningsverksamhet från det allmännas sida kan föreligga, så gå dock de av utredningen i sådant avseende anförda, vagt skisserade önskemålen, såvitt ämbetsverket kan finna, längre än som är behöfvligt. Ämbetsverket ifrågasätter, huruvida nämnda önskemål, därrest de bleve förverkligade, komme att motsvara de kostnader som säkerligen skulle uppstå. Vad som enligt statskontorets mening kräves, är i främsta rummet, att nuvarande resurser på bästa sätt utnyttjas och särskilt att ett vidgat samarbete kommer till stånd mellan de skilda organ för ekonomisk upplysning, som redan verka på olika områden.

Större meningsskiljaktigheter rörande behovet av vidgad informationsverksamhet göra sig gällande i de yttranden som genom socialstyrelsens och kommerskollegii försorg infordrats från enskilda korporationer och institutioner. Medan *landsorganisationen* anför, att det av arbetslöshetsutredningen föreslagna institutet skulle kunna vara till verksam hjälp, när det gäller att avgöra, i vilket stadium av konjunkturen man befinner sig, så anser *svenska arbetsgivarföreningen*, att arbetslöshetsutredningen å ena sidan givit för stora proportioner åt det statliga utredningsbehovet och överskattat värdet av den föreslagna anordningen, å andra sidan underskattat de för näringslivets utövare icke önskvärda konsekvenserna av den statistikens ansvällning, som kan väntas bli följden av att ytterligare ett statistiskt organ växer fram. *Industriförbundet*, i vars yttrande *exportföreningen* instämt, befarar, att om det föreslagna institutet skall utföra alla slag av ekonomiska utredningar, av vilka de statliga och kommunala organen kunna ha behov, så skulle det sannolikt snabbt växa ut till sådana dimensioner som skulle göra det till ett efter våra förhållanden stort ämbetsverk. Förslagets genomförande torde därför bli förenat med sådana kostnader, att det icke synes kunna förordas. Om utredningen åsyftat allenast ett centralt organ för samling av material till belysande av den ekonomiska utvecklingen så synes den av kommerskollegium under medverkan av socialstyrelsen utgivna »*Ekonomisk översikt*» i detta avseende fylla högt ställda anspråk. En konjunkturanalys med åtföljande prognos torde närmast höra hemma på den vetenskapliga forskningens fält. *Trävaruexportföreningen* ifrågasätter huruvida det icke, med hänsyn till att de problem av ekonomisk och näringspolitisk natur, som tid efter annan bliva aktuella, ofta äro av speciell natur, vore ändamålsenligt om sådana problem undersöktes från fall till fall. *Fullmäktige i jernkontoret* finna planerna i arbetslöshetsutredningens betänkande så vagt avfattade, att det för närvarande icke är möjligt att taga definitiv ställning till desamma. För den händelse utredningsorganets huvudsakliga uppgift skulle bliva konjunkturforskning och sålunda omfatta en konjunkturprognos, så ställa sig fullmäktige synnerligen tveksamma till tanken. Faran av att ett *statligt* verk gör uttalanden rörande det ekonomiska läget och dess framtidsperspektiv synes fullmäktige ligga i så öppen dag, att den ej behöver närmare beröras. I motsats till senast berörda institutioner finner *kooperativa förbundet* de av utredningen framlagda skälen för upprättandet av ett statligt konjunktur- och utredningsorgan förtjänta av beaktande.

Även bland *handelskamrarna* möta skiftande uppfattningar rörande informationsbehovet. Medan handelskammaren i Karlstad anser behovet obestridligt och handelskamrarna i Göteborg och i Norrbotten och Västerbotten icke finna anledning till erinran mot förslaget samt även handelskammaren i Gävle ger förslaget sitt stöd, ha avstyrkande utlåtanden avgivits av handelskamrarna i Västergötland och norra Halland, Västernorrland och Jämtland, Örebro och Västmanland, Skåne samt Småland och Blekinge. Handelskammaren i Stockholm, som icke direkt avstyrker förslaget, vill för sin del ifrågasätta, huruvida man icke borde inskränka sig till att vidtaga åtgärder för en komplettering av den ekonomiska statistiken på det fåtal punkter, där ett behov därav verkligen föreligger.

I en del utlåtanden förekomma uttalanden om *arbetsfördelningen* mellan den föreslagna organisationen och redan arbetande ämbetsverk eller utredningar, om institutionens befattning med insamling av nytt statistiskt material, institutionens skyldigheter att icke endast biträda statliga organ utan därjämte verka för allmän information i ekonomiska frågor, institutionens befogenheter i fråga om planläggningen av det på olika verk fördelade

statistiska arbetet samt lämpligheten av att åt institutionen anförtros rent vetenskapliga forskningsuppgifter. I regel ha de hörda ämbetsverken och organisationerna emellertid förbigått dessa spörsmål, stundom med hänvisning till det framlagda förslaget vaga utformning.

Kommerskollegium anför, att om utredningens förslag skall förverkligas, synes det erforderligt, att principerna för det nya organets infogande i det nuvarande ekonomiska utredningsväsendet och avgränsningen av dess uppgifter i förhållande till andra å samma område verksamma organs arbete i möjligaste mån klarläggas. Kollegium utgår från att åt de centrala verken även i fortsättningen komma att anförtros vissa undersökningar, vilket synes naturligt med hänsyn till den sakkunskap och det upplysningsmaterial som inom verken finnas samlade. I detta sammanhang påpekar kollegium även önskvärdheten av att det nya organet erhåller icke endast tillfälliga utan även mera permanenta uppgifter, vilket enligt kollegii mening utgör en förutsättning för att utredningsorganet skall kunna organiseras på ett sätt som tryggar dess funktionsduglighet.

Kollegium ifrågasätter, huruvida konjunkturanalytiska uppgifter lämpa sig för ett med den centrala statsförvaltningen samarbetande organ eller med större fördel kunde förläggas till någon vetenskaplig institution. I alla händelser kräves enligt kollegii mening en föregående noggrann planläggning av denna del av arbetet.

Tveksam till lämpligheten av att åt det föreslagna organet skulle anförtros även en fortlöpande konjunkturanalys ställer sig jämväl *statistiska centralbyrån*.

Socialstyrelsen, vilken uppfattat arbetslöshetsutredningens framställning så, att det nya organet skulle för det allmännas behov verkställa materialinsamlingar och undersökningar på det ekonomiska och sociala området, anför att hithörande uppgifter och arbeten förefalla att vara av det slag, att de bäst och lämpligast låta sig ombesörja inom de ämbetsverk där de med hänsyn till sitt sakinnehåll naturligen höra hemma. Styrelsen förordar därför, att den utvidgade och förbättrade utredningsverksamhet rörande näringslivets och arbetsmarknadens läge, som kan befinnas erforderlig, ombesörjes av kommerskollegium respektive socialstyrelsen. Den fortlöpande konjunkturanalys och det i samband därmed stående forskningsarbete, som eventuellt skulle komma att påkallas, torde måhända vid närmare prövning befinnas lämpligen böra förläggas till någon enskild institution av mera vetenskaplig eller fackmässig karaktär. Alternativt kan uppgiften tänkas anförtrodd åt en omorganiserad statistisk tabellkommission eller åt kommerskollegium. Särskilt om kollegium vid fullgörande av denna uppgift bereddes tillfälle att vid behov kunna få samråda med, förutom socialstyrelsen, vederbörande organisationer inom näringslivet samt nationalekonomisk och annan sakkunskap, är sistnämnda anordning enligt styrelsens mening den ur praktisk och ekonomisk synpunkt lämpligaste.

I övrigt har endast *riksräkenskapsverket* utförligare behandlat frågan om avgränsningen av det föreslagna organets arbetsuppgifter. Enligt verkets uppfattning bör insamlandet och bearbetningen av de statistiska uppgifter, som erfordras för belysning av den ekonomiska och sociala utvecklingen, verkställas av de myndigheter som normalt handhava hithörande uppgifter. Det särskilda organ, som även riksräkenskapsverket anser böra komma till stånd, bör enligt verkets mening handhava allenast själva inriktningen av det åt de vanliga ämbetsverken anförtrodda statistiska utredningsarbetet. Därjämte borde det ankomma på nämnda organ att verkställa en sammanfattande fortlöpande analys av den allmänna konjunkturutvecklingen och utföra därmed sammanhängande forskningsarbete.

I nära samband med frågan om avgränsningen av det föreslagna organets arbetsområde, står spørsmålet om den organisation som synes mest ändamålsenlig för utredningsverksamheten. Arbetslöshetsutredningen har, såsom ovan angivits, förordnat, att utredningsarbetet anförtros åt en särskild avdelning inom riksbanken. Flertalet av de hörda myndigheterna ha ansett sig böra avstyrka detta förslag till lösning av organisationsfrågan.

Sålunda ha *fullmäktige i riksbanken* förklarat sig anse, att principiella hinder föreligga att genomföra den av utredningen föreslagna anordningen, för den händelse utredningen avser, att den nya avdelningen inom banken skulle arbeta såsom ett verk inom verket, vilket på eget ansvar skulle träda i direkt kontakt med övriga statliga myndigheter; tillmättes utredningsverksamhetens oberoende avgörande vikt, är det enligt fullmäktiges mening lämpligast att inrätta ett nytt självständigt verk.

Statskontoret finner det knappast lyckligt, om det föreslagna organet, vilket skulle utgöra den sammanhållande länken i det ekonomiska upplysningsarbete som bedrivs från myndigheternas sida, förlades utanför den under Kungl. Maj:t sorterande statsförvaltningen. Att bilda sig någon bestämd mening om den lämpligaste organisationen av det föreslagna organet, är enligt *kommerskollegii* mening icke möjligt, förrän organets funktioner närmare klargjorts. Redan nu synes det dock kunna sägas, att en förläggning till riksbanken icke förefaller lämplig. Icke heller *socialstyrelsen* anser sig kunna tillstyrka den föreslagna forsknings- och utredningsverksamhetens förläggning till riksbanken. *Statistiska centralbyrån* finner de skäl som av arbetslöshetsutredningen anförts för att utredningsuppgifterna skola anförtros åt riksbanken föga övertygande.

Fullmäktige i *riksgåldskontoret* däremot anse för sin del en anknytning till riksbanken lämplig men understryka vikten av organiserat samarbete närmast med kommerskollegium.

Riksräkenskapsverket förklarar, att ett relativt självständigt organ med friare arbetsformer än de vanliga synes önskvärt för de berörda uppgifterna.

I likhet med socialstyrelsen har statistiska centralbyrån ansett en anknytning av utredningsverksamheten till kommerskollegium närmast böra ifrågakomma. I de av verken avgivna utlåtandena bringas statistiska tabellkommissionen i erinran och ifrågasättes, huruvida icke kommissionens ställning i berörda sammanhang bör upptagas till prövning. Kommerskollegium erinrar om att de uppgifter, för vilka kommissionen inrättades, till följd av att kommissionen icke kan anses fungera på tillfredsställande sätt ännu kvarstå olösta. Närmast avser kollegium tryggandet av enhetlighet, planmässighet och samverkan inom statistiken.

Även flertalet av de enskilda organisationer och institutioner, som yttrat sig i frågan, ha vänt sig mot arbetslöshetsutredningens förslag att förlägga utredningsverksamheten till riksbanken. Så anför exempelvis *kooperativa förbundet*, att förbundet, vilket till fullo beaktat de skäl som av utredningen anförts för en anknytning av verksamheten till riksbanken, likväl finner en anknytning till kommerskollegium ur rent praktiska synpunkter vara att förorda. Till stöd härför kunna åberopas bland annat kostnadssynpunkter och hänsyn till uppgiftslämnarna. *Fullmäktige i jernkontoret* finna likaledes en förläggning till kommerskollegium vara att föredraga framför en anknytning till riksbanken.

Landsorganisationen har intet att erinra mot arbetslöshetsutredningens förslag i berörda hänseende. Genom institutets anknytning till riksbanken torde dess förbindelse med det aktuella ekonomiska läget i varje ögonblick

bli väsentligt livligare, än vad fallet skulle bli, därest det bleve en isolerad vetenskaplig institution eller ett ämbetsverk, vars arbete i och för sig kunde vara av utomordentligt värde, men dock vore mindre betydelsefullt som hjälpmedel vid lösningen av dagens praktiska problem.

Bland *handelskamrarna* möta skiftande uppfattningar. Handelskamrarna i Göteborg, Norrbotten och Västerbotten, Gotland och Karlstad ansluta sig till arbetslöshetsutredningens förslag, som direkt avstyrkes av bl. a. handelskamrarna i Stockholm, Gävle samt Småland och Blekinge.

Även förslaget att det planerade organet icke skulle utöva självständig publiceringsverksamhet har mötts av kritik.

Kommerskollegium anser publicering av den planerade konjunkturanalysens resultat vara av stor betydelse. Kollegium understryker särskilt vikten av att resultaten bli föremål för ett allsidigt kritiskt bedömande, något som med hänsyn till ämnets komplicerade natur måste anses behövt. Även *socialstyrelsen* förordar publicering under åberopande av dels svensk förvaltningspraxis, dels behovet av offentlig diskussion och kritik. En likartad ståndpunkt intages av *statistiska centralbyrån*.

Riksräkenskapsverket föreslår, att utredningsresultaten skola framläggas i Ekonomisk översikt.

De enskilda organisationer och institutioner som berört ifrågavarande spörsmål ha likaledes förordat publicering av utredningsverksamhetens resultat. Särskilt utförligt har frågan behandlats av *kooperativa förbundet*. *Landsorganisationen* anser det vara av stor betydelse att uppgifterna bli så offentliga som möjligt, särskilt vad beträffar det material som är avsett att ställas till förfogande för förlikningsmän i arbetstvister.

Under den fortsatta beredningen inom finansdepartementet av den av arbetslöshetsutredningen väckta frågan har material införskaffats rörande den ekonomiska utredningsverksamhetens organisation i vissa främmande länder. En kort redogörelse för några representativa fall, som lämnades i den inom departementet upprättade promemorian, torde såsom bilaga få fogas till denna proposition (*bilaga B*).

Innan framställningen i promemorian övergår till frågan om den lämpliga formen för fortlöpande undersökningar för av arbetslöshetsutredningen angivna syften, behandlas vissa organisationsproblem som beröra den av utredningen väckta frågan.

Därvid erinras till en början om att arbetslöshetsutredningen främst tagit sikte på behovet av regelbundna konjunkturundersökningar för statsförvaltningens räkning och endast flyktigt berört behovet av en rationalisering av den genom kommittéer och sakkunniga bedrivna utredningsverksamheten samt av en effektivare organisation av det statistiska arbetet inom olika verk. Detta framhålles vara en av orsakerna till att utredningen kunnat begränsa sig till att föreslå blott en undersökning av möjligheterna att utvidga utredningsverksamheten inom riksbanken och skänka denna en fastare organisation. I fortsättningen anföres:

Undersökningar av ekonomiska förhållanden utföras för närvarande dels inom olika ämbetsverk och av kommittéer eller särskilt tillkallade sakkunniga, dels utanför statsförvaltningen av bl. a. enskilda organisationer och veten-

skapliga institutioner. Utredningsverksamheten lider av vissa svagheter, som framträtt tydligare i den mån större anspråk kommit att ställas på beredningen av ekonomiska frågor. Mest påfallande är bristen på planmässighet och kontinuitet. Dubbelarbete förekommer i betydande utsträckning. Vidare har nödvändigheten att för ifrågavarande uppgifter anlita arbetskraft utan tillräcklig tidigare erfarenhet ofta visat sig medföra, att arbetet inom kommittéer och vid tillfälliga utredningar blivit onödigt tidsödande och kostnadskrävande.

Bristerna i organisationen av det statistiska arbete som utföres av olika ämbetsverk ha länge varit föremål för uppmärksamhet ur besparings- och effektivitetssynpunkter. En tillfredsställande lösning av frågan om kontroll och planläggning genom en förändrad anordning av ledningen av den statliga statistiken har dock hittills icke blivit funnen.

1920 års statistiksakkunniga, vilka tillkallats i anledning av riksdagens skrivelse den 26 maj 1915, behandlade i sitt den 1 juni 1922 avgivna betänkande, i enlighet med givna direktiv, även frågan om åstadkommande av en permanent kontroll, företrädesvis ur ekonomisk synpunkt, över det statistiska arbetet. I sådant hänseende föreslog de sakkunniga inrättande av en särskild övervakande myndighet för den officiella statistiken, benämnd statistiska nämnden. I de yttranden, som av verk och myndigheter avgåvos över statistiksakkunnigas betänkande, avstyrktes i allmänhet förslaget om inrättande av en sådan nämnd. Statistiska tabellkommissionen, som jämväl avstyrkte detta förslag, ansåg en tillfredsställande lösning av frågan i främsta rummet kunna åstadkommas genom en omorganisation av kommissionen. Förslag till dylik omorganisation avgavs av kommissionen med skrivelse den 1 september 1924.

Statens besparingskommitté, åt vilken Kungl. Maj:t den 1 september 1923 uppdrog att verkställa utredning angående åtgärder för vinnande av besparingar i statsförvaltningen, upptog till behandling även frågan om åstadkommande av besparingar i avseende å det statistiska arbetet. Kommittén hade emellertid icke slutfört en i ämnet påbörjad utredning, när kommittén i skrivelse till Kungl. Maj:t den 13 juni 1925 anhöll om befrielse från det kommittén lämnade uppdraget. Med nämnda skrivelse överlämnades en inom kommittén utarbetad promemoria, innefattande vissa riktlinjer, vilka enligt kommitténs mening borde läggas till grund för den fortsatta utredningen rörande den officiella statistiken. I promemorian framhölls bland annat behovet av en sakkunnig institution, som skulle övervaka det statistiska arbetet, och framkastades tanken på att inom finansdepartementet skulle för sådant ändamål anställas en statistiksakkunnig, vetenskapsman eller eljest högt kvalificerad och erfaren statistiker.

När Kungl. Ma:t sedermera den 20 maj 1927 bemyndigade chefen för finansdepartementet att tillkalla en å det statistiska området sakkunnig person att deltaga i 1926 års besparingssakkunnigas arbete, i vad angick behandlingen av statistiska centralbyrån, kommerskollegium, socialstyrelsen och statistiska tabellkommissionen, uttalade departementschefen till statsrådsprotokollet, att frågan om inrättande i någon form av en övervakande myndighet för den officiella statistiken syntes böra bliva föremål för övervägande vid den fortsatta utredningen på området. Förevarande spörsmål blev likväl därefter skjutet åt sidan. Något förslag i ämnet avgavs sålunda icke av besparingssakkunniga i samband med deras den 5 januari 1929 framlagda förslag om förenklingar och besparingar i avseende å statistiska centralbyrån. I den på sistnämnda förslag grundade propositionen, nr 168, till 1929 års riksdag angående anslag till statistiska centralbyrån för budgetåret 1929/1930 m. m. anförde föredragande departementschefen, att han

funne frågan angående statistiska tabellkommissionens fortvaro och inrättande av en övervakande myndighet för den officiella statistiken icke böra upptagas till behandling i sammanhang med då föreliggande spörsmål om statistiska centralbyråns organisation.

I sin skrivelse den 30 maj 1929, nr 240, i anledning av nämnda proposition framhöll emellertid riksdagen angelägenheten av att frågan om en sammanhållande, direktivgivande och övervakande uppsiktsinstitution för den officiella statistiken snarast upptoges till fortsatt behandling. I anledning av denna riksdagens skrivelse anbefalldes Kungl. Maj:t den 26 september 1930 kommerskollegium, statistiska centralbyrån och socialstyrelsen att taga frågan om en sammanhållande uppsiktsinstitution för den officiella statistiken under förnyat övervägande samt att, efter samråd med andra ämbetsverk i den utsträckning som funnes erforderlig, gemensamt inkomma med utlåtande och förslag i ämnet. Detta uppdrag hava ämbetsverken ännu ej fullgjort.

Frågan om en central övervakning av det statistiska arbetet inom statsförvaltningen har under senare tid ånyo tagits upp vid den förberedande utredning angående ingripanden från samhällets sida på vissa områden av det ekonomiska livet som verkställts under ordförandeskap av överståthållare Nothin. I betänkande om folkförsörjning och arbetsfred, avgivet den 9 december 1935, anföres, att frågan möjligen kunde lösas därigenom, att ämbetsverken såsom hittills finge vart för sig ombesörja sin statistik men att en särskild befattning tillskapades med uppgift för dess innehavare att befriad från alla löpande expeditionsgöromål uteslutande och ständigt uppehålla kontakt med det statistiska arbetet i dess helhet. En sådan sakkunnig, vilken måste äga god inblick i landets näringsliv, dess finansväsende, sociala förhållanden m. m. och följaktligen beredas en mot dylika kvalifikationer svarande ställning, innebärande garantier för hans kvarblivande i befattningen, skulle tjänstgöra såsom rådgivare ej mindre åt de skilda statistikutgivande verken beträffande deras egen statistik än även åt kommittéer och utredningsmän vid planläggning och utformning av statistiska specialundersökningar. Han skulle vidare hava till uppgift att framlägga förslag till de förbättringar i statistiken, som samhällslivets utveckling kunde påkalla, ävensom att tillse att föråldrad eller eljest onödigt statistik utmönstrades. Genom initiativ i sistnämnda hänseende liksom även genom åtgärder till förebyggande av onödiga utvidgningar eller specialundersökningar skulle hans arbete säkerligen tid efter annan kunna leda till väsentliga besparingar.

Med hänsyn till arten av de tänkta arbetsuppgifterna och icke minst betydelsen för regeringen att för planläggningen av olika utredningar hava lätt tillgänglig erforderlig sakkunskap, föreslås den tänkta befattningen fäst vid Kungl. Maj:ts kansli.

I avvaktan på att den åt de statistiska verken uppdragna utredningen slutförts, torde förevarande spörsmål om en övervakande och samordnande organisation för den officiella statistiken tillsvidare få lämnas åsido. Detta behöves emellertid icke hindra, att man redan nu söker tillgodose behovet av förbättrad information. Ett organ tillskapat för detta ändamål bör, såsom av arbetslöshetsutredningen framhållits, vara ägnat att befrämja en ändamålsenlig utveckling av det statistiska arbetet inom statsförvaltningen även om dess uppgifter begränsas till egen utredningsverksamhet och materialbearbetning i samarbete med de statistiska verken och alltså icke utsträcker till att avse någon som helst kontroll över dessa. Redan på grund av att ett eventuellt utredningsorgan skulle arbeta uteslutande med ekonomiska problem följer för övrigt, att dess inrättande icke betyder, att lösningen av här berörda allmänna organisationsfrågor föregripes.

Den andra organisationsfrågan av större räckvidd som i detta sammanhang aktualiseras gäller, såsom redan anförts, den rationella utformningen av utredningsarbetet inom kommittéer och av sakkunniga. Arbetslöshetsutredningen synes ha räknat med att man genom det föreslagna organet skulle vinna en förbättring i nu rådande förhållanden även utan att göra organet till en central eller övervakande myndighet i förhållande till övriga utredningar.

Ett gynnsamt resultat kan också otvivelaktigt vinnas genom det biträde, som det bör vara en av det föreslagna organets uppgifter att lämna vid planläggningen av ekonomiska specialundersökningar inom kommittéer och av sakkunniga, samt genom en koncentration av en del av dessa undersökningar till organet i fråga. Även inom olika ämbetsverk finnes organiserad viss verksamhet för att tillgodose behovet av tillfälliga statliga utredningar. Denna verksamhet beröres givetvis icke av organets nu nämnda arbete. Vad i övrigt angår frågan om kommittéväsandets rationalisering, kan anledning finnas att upptaga den i ett större sammanhang och mot bakgrunden av en lösning av den förut berörda frågan om det statistiska arbetets organisation överhuvud.

Om man av de skäl, för vilka sålunda redogjorts, bortser från frågan om det statistiska arbetets organisation och en mera genomgripande rationalisering av utredningsväsendet, framhålles det i promemorian, att såsom huvudspörsmål kvarstår frågan om det lämpligaste sättet att tillgodose behovet av förbättrad information i ekonomiska frågor. Man kunde tänka sig en lösning efter av arbetslöshetsutredningen antydda linjer, alltså genom tillskapandet av en särskild avdelning i riksbanken. Även en anknytning till kommerskollegium framstode såsom möjlig. Man kunde slutligen även överväga att anförtro utredningsuppgifterna åt ett särskilt organ av blygsam omfattning och med relativt fria arbetsformer. Däremot torde en sammankoppling av här berörda uppgifter med statistiska tabellkommissionens verksamhet få anses utesluten, både på grund av att kommissionens ställning vore under omprövning och emedan kommissionens och det tänkta organets uppgifter vore vitt skilda och knappast kunde sammanföras inom en institution utan att syftet med de båda organens arbete äventyrades.

Beträffande valet mellan angivna alternativ anføres i promemorian, att vissa av de skäl, som i remissyttrandena över arbetslöshetsutredningens förslag anförts mot utredningsverksamhetens anknytning till riksbanken, syntes vägande. Otvivelaktigt funnes sålunda vissa svårigheter att på ett ändamålsenligt sätt ordna samarbetet mellan banken och de centrala ämbetsverken. Att det för bankens del kunde visa sig vanskligt att finna arbetsformer, som gåve utredningsverksamheten önskvärd rörlighet och frihet, kunde icke heller bestridas. I den mån banken komme att uppfattas såsom ansvarig för i utredningarna uttalade åsikter, måste banken givetvis utöva en kontrollerande verksamhet som skulle kunna hämma arbetets utveckling; i detta sammanhang erinras om att fullmäktige i riksbanken av principiella skäl ställt sig avvisande till förslaget, att en i princip självständig utredningsverksamhet skulle inordnas under banken. Vidare syntes det bereda svårigheter för banken att anställa personal blott på viss tid, vilket likväl syntes önskvärt, om utredningsverksamheten skulle kunna fungera tillfredsställande. Till

förmån för anknytning till riksbanken talade däremot, att banken hade en omedelbar och levande kontakt med näringslivets utveckling och den ekonomiska politiken.

Ett par av de skäl, som åberopats mot verksamhetens anknytning till riksbanken — nämligen svårigheterna att finna lämpliga arbetsformer och anställningsformer — gällde även en anknytning till kommerskollegium. Samarbetet med den övriga statsförvaltningen läte sig däremot otvivelaktigt lättare ordna i kommerskollegium än i riksbanken. Av vikt vore även att kommerskollegium sedan gammalt hade god kontakt med de organisationer och företag inom näringslivet, som lämnade det viktigaste ekonomiskt-statistiska materialet till den statliga statistiken. Man måste dock å andra sidan beakta, att invändningar kunde resas mot att det nya organet inordnades under ett av flera, i sitt förhållande till organets verksamhet inbördes jämställda verk.

Avvisades av angivna skäl såväl en anknytning till riksbanken som en anknytning till kommerskollegium, återstode endast att pröva, om en lämpligare form kunde finnas för en fullt självständig verksamhet.

Närmast till hands syntes ligga att bygga på den nuvarande formen för utredningar genom sakkunniga inom departementen. Dessa sakkunniga anlätades i regel för bestämda uppgifter. Intet hindrade emellertid, att uppdraget gäves en vidare omfattning och att i stället anställningstiden begränsades.

Om den av arbetslöshetsutredningen skisserade utredningsverksamheten anförtröddes åt särskilt tillkallade sakkunniga, borde dessa givetvis å ena sidan utrustas med ett kansli av den storlek uppgifternas omfattning gjorde påkallad, å andra sidan sättas i tillfälle att fullgöra sitt uppdrag i nära kontakt med de statistiska verken, övriga intresserade myndigheter samt enskilda näringsorganisationer.

Till förmån för valet av sakkunnigformen talade åtskilliga omständigheter. Utredningsarbetets omfattning kunde smidigt anpassas efter växlande behov. Arbetsformerna bleve i önskvärd grad fria. Utredningsmännens personliga ansvar för framlagda undersökningar garanterades, varigenom en i förevarande sammanhang lämplig ersättning för tjänstemannaansvaret erhöles. Den rörlighet hos befattningarna, som vore nödvändig, om man ej skulle riskera att arbetet stelnade i schablon, kunde i nödvändig utsträckning bibehållas. En levande kontakt med den ekonomiska politiken garanterades, utan att därför utredningsarbetets inriktning behöfde bli politiskt influerad.

Mot en lösning efter angivna linjer kunde invändas, att svårigheter måste uppstå, när det gällde att finna former för samarbetet med den statistiska verksamheten inom olika grenar av statsförvaltningen. Det syntes emellertid möjligt att tillgodose behovet av sådan kontakt genom att vid utredningsmännens sida sätta en nämnd, sammansatt av representanter för statliga statistiska verk samt andra intresserade myndigheter och organisationer.

I den inom departementet upprättade promemorian framhålles vidare, att anledning på frågans nuvarande stadium saknas att närmare fixera vare sig de sakkunnigas uppgifter, deras förhållande till den tänkta nämnden eller

organisationens ram. Man syntes till en början böra gå försöksvis tillväga och låta organisationen utvecklas på det sätt som visade sig mest ändamålsenligt.

Direktiven för verksamheten syntes möjliga att begränsa till att avse syftet med de sakkunnigas och nämndens arbete, alltså fortlöpande undersökningar i ekonomiska frågor företrädesvis till statsförvaltningens tjänst. Arbetets innehåll borde i övrigt bestämmas av de specialuppdrag som de sakkunniga finge sig anförtrodda.

Då organisationen icke vore avsedd att medföra någon rubbning i det hittillsvarande statistiska arbetet inom statsförvaltningen utan endast att i vissa avseenden komplettera detta, vore det tydligt, att varken den nuvarande arbetsfördelningen mellan olika verk eller verkens självbestämmanderätt vid planläggningen av statistiska arbeten behövde eller skulle modifieras. En annan sak vore, att de sakkunnigas verksamhet och samarbete inom nämnden, såsom tidigare i promemorian framhållits, kunde tänkas ge uppslag till nya arbeten eller en överföring av arbetsuppgifter från ett verk till ett annat. Uppkommande frågor härom finge lösas i vedertagna former.

Eftersom vidare den nya organisationen skulle få karaktären av en fast sakkunniginstitution, måste valet av såväl sakkunniga som ledamöter i en nämnd tillkomma Kungl. Maj:t. Valet av biträden kunde däremot tänkas ske i annan ordning.

För att en konkretare bild av verksamhetens utformning skall erhållas och kostnadsberäkningar möjliggöras, framlägges till slut i promemorian ett förslag till organisation efter ovan angivna principer. Denna organisation kan, framhålles det, endast så småningom tänkas bli helt utbyggd och i detaljfrågorna måste utformningen ankomma på Kungl. Maj:ts prövning. Organisationsförslaget är av följande innehåll:

Medlemsantalet i den nämnd, som är avsedd att bereda de sakkunniga tillfälle till ständig kontakt med olika verk och organisationer, torde preliminärt kunna fixeras till nio. Önskvärt synes vara att erhålla representation för de tre statistiska verken och riksbanken, för arbetar- och företagargrupper samt för nationalekonomisk och statistisk forskning. Med nio medlemmar kunde — vid sidan av representanterna för socialstyrelsen, statistiska centralbyrån, kommerskollegium och riksbanken — i nämnden ingå ytterligare en representant för statsförvaltningen, två vetenskapsmän representerande nationalekonomi och statistik samt två representanter för sådana enskilda korporationer, som industriförbundet, arbetsgivareföreningen, landsorganisationen eller bankföreningen.

Av ledamöterna i nämnden bör en förordnas att vara ordförande samt eventuellt en att såsom 'rådgivande ledamot' av nämnden mera i detalj följa det arbete, som utföres av de sakkunniga. Ordföranden och den rådgivande ledamoten böra gemensamt ha det administrativa ansvaret för nämndens såväl som för de sakkunnigas verksamhet med hänsyn till utanordning av medel, kontakt med Kungl. Maj:t, med räkenskapsgranskande verk etc.

Preliminärt bör räknas med två eller tre sakkunniga, nämligen en som leder fortlöpande konjunkturundersökningar, en som ägnar sig åt speciella problem rörande utvecklingen på längre sikt och inom särskilda områden samt jämväl — ensam eller tillsammans med en tredje sakkunnig — biträder kommittéer och andra sakkunniga med likartade uppgifter.

De sakkunniga böra i regel äga akademisk lärarkompetens. För att man skall kunna förvärva lämplig arbetskraft, måste de sakkunniga under dessa omständigheter beredas något förmånligare anställningsvillkor än docenter, vilkas anställningsform i övrigt — eftersom de sakkunniga endast skola anlitas under viss tid — kan tagas till förebild. Det synes lämpligt, att de sakkunniga anställas på förslagsvis två perioder å fyra år med möjlighet till förlängning ytterligare högst två år. Huruvida de sakkunniga i avlöningshänseende och till sin ställning i övrigt böra vara jämställda kan betraktas som en öppen fråga. Visar det sig lämpligt att en av de sakkunniga gives chefsställning bör detta kunna ske. I så fall torde behovet av en rådgivande ledamot av nämnden bortfalla.

Som närmaste medhjälpare till de sakkunniga kan man tänka sig två eller tre assistenter anställda tillsvidare, dock högst på fyra år. Om de sakkunniga äro ekonomer, bör åtminstone en av assistenterna vara utbildad statistiker. Några speciella examenskvalifikationer torde icke behöva krävas; man skulle alltså icke upprätthålla kravet på exempelvis licentiatexamen.

Vid sidan av assistenterna böra de sakkunniga förfoga över tillfällig arbetskraft, nämligen dels amanuenser, dels kvinnliga biträden. Befattningarna såsom amanuenser kunna tänkas rekryterade med studenter, vilka utan att äga större statistisk rutin likväl i sitt akademiska arbete kvalificerat sig för uppgifter av ifrågavarande slag och äro villiga att såsom stipendiater biträda vid utredningsmännens arbete.

De sakkunnigas självständiga undersökningar böra utmynna i rapporter. Dessa kunna lämpligen framläggas i dels en regelbundet — halvårsvis eller kvartalsvis — återkommande konjunkturöversikt, dels en skriftserie med monografier i speciella frågor.

Det vetenskapliga ansvaret för respektive publikationer måste åvila de sakkunniga personligen. Ingenting bör emellertid få publiceras annat än efter beslut av nämnden.

De sakkunniga skola beredas möjlighet att genom de olika verkens representanter i nämnden rekvirera material och materialbearbetningar; insamling och sammanställning av material torde nämligen, som redan antytts, endast undantagsvis böra ske annat än genom de verk, som hittills haft sig dessa uppgifter anförtrodda.

Med ledning av det anförda kan följande preliminära kalkyl uppgöras för de kostnader, organisationen skulle komma att draga, om den bleve fullt utbyggd efter angivna riktlinjer.

Ordföranden, arvode	kronor	1,800
Rådgivande ledamot, arvode	»	3,000
4 ledamöter av nämnden, arvoden å 6 kronor c:a 50 dagar (15 sammanträdesdagar; övriga dagar reserverade för läsning)	»	1,200
3 ledamöter av nämnden, arvoden å 12 kronor c:a 50 dagar	»	1,800
3 sakkunniga, arvoden å 9,000 kronor	»	27,000
3 assistenter, arvoden å 6,000 kronor	»	18,000
3 amanuenser, stipendier å 3,000 kronor	»	9,000
4 räkne- och skrivbiträden, genomsnitt c:a 3,000 kronor ..	»	12,000
Dyrtidstillägg c:a	»	5,000
Bokinköp och expenser c:a	»	3,000
Publikationstryck c:a	»	7,000
Hyra c:a	»	4,000

Summa kronor 92,800.

Enligt vad som framgår av den sålunda framlagda kostnadskalkylen, lämnar det anslag på 100,000 kronor, vartill förslag framlagts i årets statsverksproposition en viss säkerhetsmarginal för anställning av eventuellt behöflig tillfällig arbetskraft. Beträffande den ifrågasatta budgettekniska anordningen, enligt vilken riksdagen skulle för ändamålet ställa till Kungl. Maj:ts förfogande ett reservationsanslag, inom vars ram Kungl. Maj:t skulle äga viss frihet med avseende å utredningsarbetets organiserande, hänvisar promemorian till den förebild härutinnan, som föreligger i lagberedningen och processlagberedningen.

I den mån arbete utföres för olika kommittéers räkning, borde, framhålls det till slut, ersättning beredas anslaget för fortlöpande konjunkturundersökningar genom att medel dit överföras från vederbörande huvudtitels kommittéanslag.

Över den inom finansdepartementet upprättade promemorian ha infordrade utlåtanden avgivits av socialstyrelsen, statskontoret, statistiska centralbyrån, riksräkenskapsverket, kommerskollegium samt fullmäktige i riksbanken.

I anledning av det förslag till fast organisation för fortlöpande konjunkturundersökningar som framlagts i berörda promemoria har *socialstyrelsen* anfört följande:

I sitt den 2 oktober 1935 avgivna yttrande över arbetslöshetsutredningens betänkande II, i vad bland annat avsåges inrättandet av ett centralt, statistiskt utrednings- och forskningsorgan, har socialstyrelsen redan angivit sin principiella ståndpunkt i förevarande spörsmål. Under hänvisning till berörda utlåtande får styrelsen sålunda såsom sin mening vidhålla, att det — i varje fall innan frågan om ett sammanhållande organ för den officiella statistiken blivit löst — synes ur såväl praktiska som ekonomiska synpunkter mindre lämpligt att tillskapa ett särskilt organ av betydande omfattning och kostnader för de i promemorian angivna uppgifterna. Styrelsen har blivit ytterligare stärkt i denna sin uppfattning vid en närmare granskning av den föreslagna organisationen.

Vad först beträffar de uppgifter, som skulle tillkomma det särskilda konjunkturorganet, torde desamma, att döma jämväl av personaluppsättningens karaktär, huvudsakligen vara ämnade att tillgodose mera vetenskapligt betonade krav. I själva verket lära emellertid dessa uppgifter — såvitt framgår av vissa, låt vara mindre tydliga uttalanden i promemorian — till avsevärd del få anses vara av rent förvaltningsstatistisk natur, för vilkas rationella utförande kräves en med dylika arbeten förtrogen personal. Styrelsen har visserligen bemärkt, att all insamling och sammanställning av material skulle fortfarande som hittills ombesörjas av resp. verk. Men då enligt förslaget ej blott materialbearbetningar utan även själva materialet skulle på rekvisition tillhandahållas konjunkturorganet från verken, synes denna anordning förutsätta — eller torde i allt fall komma att i praktiken leda till — en fullt självständig statistisk verksamhet vid sidan av vederbörande verks och tilldels av enahanda art. Härvid må jämväl erinras om de olägenheter och ekonomiska konsekvenser, som kunde uppstå därav, att konjunkturorganet och verken samtidigt vore i behov av visst material, att den gruppering av materialet, som verken vidtagit för sina resp. arbeten, icke lämpade sig för konjunkturorganet utan måste göras om för dess behov och därefter

återställas i ursprungligt skick, att bearbetningen av samma material ledde till olika resultat eller att av redan bearbetat material droges olika slutsatser, att vederbörande verk nödgades insamla och bearbeta material, varav det för egen del icke vore i behov, o. s. v.

Förutom fortlöpande och speciella konjunkturundersökningar till statsförvaltningens tjänst skulle det jämväl tillkomma konjunkturorganet att biträda kommittéer och andra sakkunniga med utredningar i ekonomiska frågor. Det biträde, som dessa behöva, lärer väl emellertid framför allt bestå dels i råd och upplysningar angående redan förefintligt material i ämnet m. m., dels i planerandet och utförandet av statistiskt utredningsarbete, och för hithörande uppgifter torde större sakkunskap och skolning i regel vara att påräkna hos resp. verk, varjämte ifråga om erforderlig förstahandsinformation statistiska tabellkommissionen i dess tilltänkta reformerade skick borde kunna stå till tjänst med avseende å ett betydligt vidare område.

Efter att ha erinrat om huvuddragen av den organisation vilken föreslagits i den remitterade promemorian anför socialstyrelsen vidare:

Det kan ifrågasättas, om icke nu angivna läggning av organisationen vore ägnad att i alltför hög grad lämna spelrum för skiftande synpunkter och direktiv ifråga om planläggning och arbetsmetoder. Den fördelen torde väl ernås, att såsom i promemorian anmärkes arbetet ej komme att »stelnas i schablon», men befaras kunde däremot, att samlad erfarenhet och nödig kontinuitet ej finge göra sig vederbörligen gällande.

Det föreslagna konjunkturorganet har överhuvud taget till hela sin konstruktion i övervägande grad karaktären av en anstalt för vetenskaplig nationalekonomisk forskning och utbildning. Däremot synes ifrågavarande organisation, med hänsyn särskilt till personaluppsättningens kvalifikationer och lösliga anställningsvillkor — vilket bland annat kunde föranleda alltför täta ombyten av arbetskrafter — vara mindre lämpad för konjunkturorganets administrativa uppgifter, nämligen att till statsförvaltningens tjänst dels utföra regelbundet fortlöpande konjunkturundersökningar och erforderliga specialutredningar i samma ämne, dels bistå kommittéer och andra sakkunniga med utredningar i ekonomiska frågor. För fullgörandet av dessa uppgifter, vilka torde förutsätta verkställandet i avsevärd utsträckning av praktiskt-statistiskt arbete, lärer krävas en stomme av mera fast organiserad personal med kunskaper och träning i dylikt arbete, givetvis med beaktande av att den rent teoretiskt vetenskapliga forskningskapaciteten jämväl bleve i vederbörlig grad representerad.

Utgående från här anförda synpunkter torde man ej kunna förorda inrättandet av det föreslagna fristående konjunkturorganet, vilket skulle draga en kostnad av omkring 100,000 kr. årligen. Det må å andra sidan ifrågasättas, om man ej både i praktiskt och ekonomiskt hänseende skulle kunna ernå ett för ändamålet bättre resultat genom att, såsom styrelsen föreslagit i sitt ovanberörda utlåtande över arbetslöshetsutredningens betänkande, anförtro hithörande uppgifter åt det ämbetsverk, som redan nu i betydande utsträckning utför fortlöpande konjunkturundersökningar, nämligen kommerskollegium. Härvid borde emellertid vid kollegium såsom expert fästas en vetenskapligt skolad nationalekonom, varjämte viss, om ock relativt begränsad utökning av arbetskrafterna i övrigt torde visa sig nödig. Den enda invändning, som i promemorian framställts mot en dylik anknytning till kommerskollegium, är den befarade olämpligheten av att inordna den nya verksamheten under ett av flera, i sitt förhållande till denna verksamhet inbördes jämställda verk. Denna invändning synes emellertid icke besitta någon stör-

re bärkraft, helst som kommerskollegium i egenskap av det centrala ämbetsverket på näringslivets och näringsstatistikens område måste anses äga särskilda förutsättningar för handhavandet av ifrågavarande uppgifter samt redan nu, i samråd med socialstyrelsen, i sin kvartalsskrift Ekonomisk översikt lämnar uppgifter rörande konjunkturläget, vilka delvis beröra även andra verk. Genom tillskapandet av en ny statistisk tabellkommission skulle för övrigt det erforderliga samarbetet mellan kommerskollegium och andra av saken berörda verk kunna tänkas på ett helt naturligt sätt bliva förmedlat.

Vad beträffar biträdandet av kommittéer och andra sakkunniga med utredningar i ekonomiska frågor vill det, såsom redan i det föregående framhållits, synas mest rationellt, att sådant biträde, i vad angår det statistiska arbetets utförande, lämnas av resp. verk, där sakkunskap och statistisk träning på området kunna vara att tillgå. Erinras må även, att en bland uppgifterna för en reformerad tabellkommission skulle, enligt därom till Kungl. Maj:t redan ingivet instruktionsförslag, bliva att på begäran lämna, bland andra, kommittéer upplysningar och råd beträffande statistiska utredningar. I promemorian framhålles nu, hurusom ett gynnsamt resultat otvivelaktigt kan vinnas »genom det biträde, som det bör vara en av det förslagna organets uppgifter att lämna vid planläggningen av ekonomiska specialundersökningar inom kommittéer och av sakkunniga, samt genom *en koncentration av en del av dessa undersökningar till organet i fråga*» (understrykningen av socialstyrelsen). Därest detta program skulle kunna genomföras, torde emellertid för konjunkturorganet erfordras en vida större och i statistiskt hänseende mera kvalificerad personaluppsättning än den nu föreslagna. Ifrågavarande specialundersökningar tillhöra nämligen de ur olika synpunkter svåraste och mest krävande uppgifterna på det statistiska området och tarva för ett sakkunnigt och tillika ekonomiskt utförande särskilt utbildad och tränad personal, såväl i ledande som biträdande ställning.

Enligt förslaget skulle vid konjunkturorganets sida ställas en särskild nämnd, sammansatt av representanter för statliga statistiska verk samt andra intresserade myndigheter och organisationer till ett antal av nio; och motiveras denna anordning med behovet av att finna former för konjunkturorganets samarbete med den statistiska verksamheten inom olika grenar av statsförvaltningen. Med avseende härå torde förtjäna påpekas följande.

Såsom förut antytts, är frågan om tillskapandet av en ny reformerad tabellkommission för åstadkommande bl. a. av nödigt samband mellan de statistikutgivande verken alltjämt aktuell; och torde gemensamt förslag i ämnet inom den närmaste tiden vara att förvänta från kommerskollegium, statistiska centralbyrån och socialstyrelsen, vilka ämbetsverk ha berörda fråga på förnyad remiss. En sådan kommission skulle enligt det likaledes i det föregående åberopade till Kungl. Maj:t avgivna instruktionsförslaget — vilket enhälligt tillstyrkts av den nuvarande tabellkommissionen — få delvis enahanda sammansättning som den ifrågasatta konjunkturnämnden. Vid sådant förhållande och då uppgifterna äro i viss mån av samma natur, kan det tänkas visa sig mest rationellt att sammanslå dessa båda rådgivande organ till *ett* och att då låta tabellkommissionen övertaga även konjunkturnämndens uppgifter. Antalet ledamöter i tabellkommissionen har i berörda instruktion föreslagits till fem, utsedda bland personer med ingående kunskaper och erfarenheter på det statistiska eller nationalekonomiska området, börande tre av dessa ledamöter representera de verk, vilkas statistik är av större omfattning och betydelse (d. v. s. kommerskollegium, statistiska centralbyrån och socialstyrelsen). Det har ansetts, att en handlingskraftig nämnd ej borde bestå av flera medlemmar. Däremot har i instruktions-

förslaget lämnats utrymme att för särskilda frågor tillkalla personer såsom adjungerade ledamöter. Med en sådan anordning föreläge ju alltid möjlighet att få även speciella konjunkturspörsmål sakkunnigt belysta i kommissionen.

Såsom socialstyrelsen närmare utvecklat i sitt förut omnämnda yttrande över arbetslöshetsutredningens betänkande, torde det såsom ett andra alternativ jämväl kunna tagas under övervägande att till en reformerad tabellkommission överlämna det här föreslagna konjunkturorganets uppgifter. Det lär nämligen ej, såsom i promemorian framhålles, förhålla sig så att »kommissionens och det tänkta organets uppgifter äro vitt skilda och knappast kunna sammanföras inom en institution utan att syftet med de båda organens arbete äventyras». Tvärtom torde starka beröringspunkter förefinnas både med hänsyn till det praktiska statistiska arbetet samt biträddandet av kommittéer och sakkunniga. Att emellertid så väsentligt utvidga tabellkommissionens verksamhet och därigenom hart nog förvandla kommissionen till ett ämbetsverk må visserligen anses mindre tillrådligt men synes i allt fall mera rationellt än att vid sidan av en redan bestående institution med delvis beslätade uppgifter tillskapa ett nytt fristående verk.

Slutligen må såsom ett tredje alternativ framhållas, att det givetvis kunde vara av stor betydelse för den nationalekonomiska forskningen och till visst gagn även för statsförvaltningen att anordna en organisation av mera renodlad vetenskaplig karaktär med uppgift endast att på grundval huvudsakligen av inom verken redan utarbetad statistik anställa konjunkturanalyser och framlägga prognoser. Skulle detta vara den egentliga avsikten med nu ifrågakommande förslag, får socialstyrelsen för sin del gärna instämma i berörda syfte, men vill det synas styrelsen, som om en sådan organisation, frigjord alltså från förvaltningsuppgifter av statistisk eller annan art, lämpligen skulle kunna för väsentligt mindre omkostnader än vad nu föreslagits för det fristående konjunkturorganet förläggas till Stockholms högskolas socialvetenskapliga institut, där vetenskapliga arbeten av likartad beskaffenhet bedrivs. Såsom rådgivande nämnd borde härvid den för det officiella statistikarbetet erforderliga — eventuellt en reformerad statistisk tabellkommission — lämpligt sammansatt, kunna med fördel fungera.

Statskontoret ger i huvudsak sin anslutning till det framlagda förslaget. Med hänsyn till arten av det arbete, varom här är fråga, finner ämbetsverket en fristående sakkunniginstitution vara att föredraga framför arbetets inordnande under något av våra centrala ämbetsverk, för vilken anordning eljest vissa skäl kunde tala. I detta sammanhang anser sig ämbetsverket böra framhålla betydelsen av att den blivande sakkunniginstitutionen såtillvida erhåller en i möjligaste mån fast organisation, att full självständighet i ledningen och erforderlig kontinuitet i utredningsarbetet garanteras. Ur denna synpunkt förefaller den föreslagna sammansättningen av nämnden verket lyckligt avvägd, även om eljest enligt verkets mening större begränsning i avseende å antalet nämndledamöter kunde hava varit önskvärd.

Statskontoret anför vidare:

Såvitt *statskontoret* kan förstå, bör sakkunniginstitutionens huvuduppgift vara de fortlöpande konjunkturundersökningarna. Till detta område torde fördenskull, särskilt till en början, tyngdpunkten av verksamheten böra förläggas. Därutöver bör givetvis biträde ock kunna lämnas såväl myndigheter som kommittéer och sakkunniga med utredandet av speciella ekono-

miska problem. Endast erfarenheten torde kunna visa, huruvida och i vilken omfattning uppgifter av denna art lämpligen böra övertagas av institutionen. Statskontoret vill emellertid varna för att i detta hänseende spänna förväntningarna för högt.

I promemorian framhålles, att den nya organisationen endast så småningom kan tänkas bliva helt utbyggd, och att i detaljfrågorna utformningen måste ankomma på Kungl. Maj:ts prövning. Statskontoret, som ansluter sig till detta uttalande, vill med utgångspunkt därifrån och under hänvisning till vad i det föregående anförts, ifrågasätta, om det kan vara behöfligt att räkna med en så stor arbetspersonal, som upptagits i promemorian. Särskilt synes det ämbetsverket, att antalet sakkunniga i avvaktan på närmare erfarenhet bör kunna begränsas till två. I enlighet härmed torde ock antalet assistenter och amanuenser samt räkne- och skrivbiträden kunna i motsvarande mån reduceras. För den händelse så sker, bör det för den nya institutionen erforderliga anslagsbeloppet kunna för nästkommande budgetår sättas till ett ej oväsentligt lägre belopp än i statsverkspropositionen för ändamålet beräknats.

Mot den föreslagna anordningen att Kungl. Maj:t skulle äga att inom ramen av ett till Kungl. Maj:ts förfogande ställt reservationsanslag äga viss frihet med avseende å utredningsarbetets organiserande har statskontoret intet att erinra.

Efter att ha erinrat om den ståndpunkt *statistiska centralbyrån* intog i utlåtande över arbetslöshetsutredningens förslag om förbättrad ekonomisk information och om att byrån, med hänsyn till de arbetsuppgifter arbetslöshetsutredningen ansett böra tilldelas det föreslagna organet, funnit detta lämpligen böra förläggas till kommerskollegium, har centralbyrån anfört följande:

I nu föreliggande P. M. synes det ifrågasatta organets uppgifter i huvudsak ha begränsats till de rent ekonomisk-vetenskapliga samt till ekonomisk information. Den i visst samband därmed stående frågan om en övervakande och samordnande organisation för den officiella statistiken har tills vidare lämnats å sido i avvaktan på att den åt de statistiska ämbetsverken genom remiss den 26 september 1930 uppdragna utredningen härom slutförts. Icke heller frågan om en mera rationell utformning av utredningsarbetet inom kommittéer och sakkunniga har upptagits i annan mån, än att såsom en av det föreslagna organets uppgifter angivits att lämna biträde vid planläggningen av ekonomiska specialundersökningar inom kommittéer och av sakkunniga samt att utföra en del av dessa utredningar.

Vad beträffar frågan om en övervakande organisation för den officiella statistiken, är det de tre statistiska ämbetsverkens avsikt att omedelbart upptaga densamma till slutlig behandling för att kunna utan ytterligare alltför långt dröjsmål inkomma med förelagt utlåtande i ämnet. Statistiska centralbyrån vill emellertid redan nu som sin uppfattning framhålla, att sistnämnda uppgift icke vare sig helt eller beträffande någon del av den officiella statistiken torde böra förenas med organet för konjunkturundersökningar. Överhuvud taget synes detta i så liten utsträckning som möjligt böra belastas med uppgifter av övervägande administrativ natur, utan dess arbete huvudsakligen koncentreras på rent vetenskapliga uppgifter. Med hänsyn härtill torde även organets befattning med kommittéutredningar och dylikt böra begränsas till sådana arbeten, som äro till sin art besläktade med organets huvuduppgift.

Med den begränsning organet för konjunkturundersökningar i det fram-

lagda förslaget erhållit och som här ytterligare understrukits, synas en del av fördelarna med dess av statistiska centralbyrån förut påyrkade förläggande till kommerskollegium ha förfallit. I stället tala åtskilliga skäl emot dess förenande med ett statens ämbetsverk, särskilt dess uppgift att utföra konjunkturanalyser och framlägga prognoser, en uppgift som helt hör hemma inom den vetenskapliga forskningen och icke bör framträda med auktoritet hos ett statens verk. Organet kan därför, såsom i den föreliggande P. M. ifrågasatts, tänkas organiserat som en fristående, vetenskaplig institution. Eller ock kunde detsamma, för undvikande av ännu en organisatorisk nybildning på ett område, som redan förut är i hög grad splittrat, på ett eller annat sätt anslutas till Stockholms högskolas socialvetenskapliga institut, där vetenskapliga arbeten av likartad beskaffenhet bedrivs.

Beträffande det föreslagna organets närmare arbetsuppgifter och dessas avgränsning gentemot de statistiska ämbetsverken föreligger i P. M. intet utarbetat förslag utan äro de endast antydningssvis skisserade. Särskilt är förhållandet till kommerskollegium och dess utgivande av ekonomiska översikter icke ens berört. Dithörande frågor äro dock av så stor betydelse, att de enligt centralbyråns mening böra slutgiltigt utredas, innan beslut kan fattas om det nya organets inrättande. Därvid bör även undersökas, huruvida detsamma bör erhålla en helt fristående ställning eller, såsom här alternativt ifrågasatts, anslutas till Stockholms högskolas socialvetenskapliga institut, och i senare fallet i vilken form anslutningen till nämnda institut bör komma till stånd.

Förslaget om inrättande av en nämnd vid sidan av de hos organet anställda utredningsmännen finner centralbyrån välbetänkt. För den händelse organet blir fristående, har ämbetsverket icke heller något att erinra mot den föreslagna nämndens sammansättning. Väljes det andra alternativet, torde i nämnden böra beredas plats för en representant för Stockholms högskola.

I den föreliggande P. M. har framlagts en preliminär kalkyl för de kostnader, organisationen skulle komma att draga, om den bleve fullt utbyggd efter angivna riktlinjer. Kalkylen slutar på ett sammanlagt belopp av 92,800 kronor. Den däri beräknade personalen förefaller i några fall onödigt rikligt tilltagen, då klokheten synes bjuda att icke giva den nya organisationen större omfattning, än behovet oundgängligen kräver. Med hänsyn till arbetsuppgifternas önskvärda begränsning till huvudsakligen ekonomisk-vetenskapliga utredningar, förefaller det fullt tillräckligt, att de sakkunnigas antal begränsas till två. Av samma skäl torde även antalet assistenter och amanuenser kunna minskas.

Sammanfattningsvis framhåller centralbyrån, att byrån i princip tillstyrker inrättande av ett organ för fortlöpande konjunkturundersökningar, men att byrån finner åtskilliga betydelsefulla frågor i samband med organets inrättande icke tillräckligt utredda och att slutligen en viss begränsning av den ifrågasatta personalen synes motiverad.

Riksräkenskapsverket erinrar till en början om att verket i sitt utlåtande den 14 oktober 1935 över arbetslöshetsutredningens betänkande II i förevarande ämne framhållit, dels att det av kommittén ifrågasatta utredningsorganet lämpligen borde utformas såsom en relativt självständig institution men med friare arbetsformer än de vanliga ämbetsverken, dels ock att i utredningsorganet borde ingå representanter för såväl vissa statliga verk som privata organisationer inom industri, handel och bankväsen.

Riksräkenskapsverket anför därefter:

Det i den remitterade promemorian framlagda organisationsförslaget avsluter sig nära till de riktlinjer, som angivits i riksräkenskapsverkets berörda utlåtande. Ämbetsverket har under sådana förhållanden icke funnit anledning att framställa någon principiell erinran mot att det nya utredningsorganet erhåller sådan utformning, som i promemorian förordats.

Med hänsyn till omfattningen av de arbetsuppgifter, som enligt förslaget skulle åvila det nya utredningsorganet, har riksräkenskapsverket ej heller funnit den i promemorian uppgjorda preliminära kalkylen över de årliga kostnader, som organisationen — fullt genomförd — skulle komma att draga, i och för sig giva anledning till erinran. Ett slutligt ställningstagande härutinnan synes dock böra anstå tills en närmare planläggning av de föreslagna konjunkturundersökningarna verkställt.

Enligt riksräkenskapsverkets uppfattning måste emellertid för nämnda planlägningsarbete en avsevärd tid åtgå. Det synes icke erforderligt eller ens lämpligt, att, innan nämnda planläggning av konjunkturundersökningarna slutförts, genomföra det i promemorian framlagda organisationsförslaget. Planlägningsarbetet måste nämligen anses vara av väsentligt annan karaktär än de fortgående undersökningar, som avses skola utföras av det föreslagna permanenta utredningsorganet.

Riksräkenskapsverket vill för sin del förorda, att berörda planlägningsarbete anförtros åt särskilt tillkallade sakkunniga. Av de sakkunniga torde två böra äga vetenskaplig nationalekonomisk utbildning. Sistnämnda två sakkunniga, vilka skulle hava att utföra det egentliga utredningsarbetet, torde böra beredas ersättning, ungefärligen motsvarande de arvoden, som enligt det i promemorian framlagda organisationsförslaget skulle utgå till de i detta förslag upptagna sakkunniga.

Utredningsmännen torde böra beredas tillfälle att fullgöra sitt uppdrag i nära kontakt med de statistiska verken, övriga intresserade myndigheter samt enskilda näringsorganisationer. Att för vinnande av sådan kontakt vid nu ifrågavarande förberedande utredningsarbete organisera en särskild nämnd synes icke vara erforderligt.

De sakkunniga torde slutligen böra utrustas med ett mindre kansli.

Med hänsyn till arten och omfattningen av nu omhandlade planlägningsarbete håller riksräkenskapsverket före, att detta arbete näppeligen kan hinna slutföras före nästkommande budgetårs utgång. Under sådana förhållanden skulle för angivna ändamål under nämnda budgetår erfordras ett väsentligt lägre anslagsbelopp än som beräknats för genomförande omedelbart av det i promemorian framlagda organisationsförslaget.

Det förberedande utredningsarbetets anordnande i enlighet med det av riksräkenskapsverket sålunda framlagda förslaget skulle slutligen medföra den fördelen, att bättre förutsättningar vunnas för det slutliga utformandet av det nya permanenta utredningsorganet.

Kommerskollegium erinrar om sin i ovan refererade utlåtande över arbetslöshetsutredningens förslag uttalade uppfattning, att en närmare utredning rörande det tilltänkta organets arbetsuppgifter och infogande i det offentliga utredningsväsendet vore behövlig, innan bestämd ståndpunkt kunde tagas till frågan om dess lämpliga organisation och förläggning, samt att i samband med en dylik utredning jämväl en allmän granskning och översyn av den ekonomiska statistiken med hänsyn till dess tillräcklighet och effektivitet såsom allmän upplysningskälla och såsom grundmaterial för de avsedda undersökningarna borde verkställas.

Därefter anför kollegium:

icke heller det nu remitterade organisationsförslaget bygger på någon närmare utredning rörande det ifrågasatta organets arbetsuppgifter. Enligt promemorian skulle dess huvuduppgift närmast bestå i utförandet av vetenskapligt forskningsarbete beträffande den ekonomiska konjunkturutvecklingen. Såsom en uppgift mera i andra hand skulle tillkomma att lämna biträde vid planläggningen av ekonomiska specialundersökningar inom kommittéer etc. och att efter särskilt uppdrag verkställa dylika undersökningar. Det vill förefalla kollegium, som om detta innefattade en viss förskjutning av tyngdpunkten i det föreslagna organets arbetsuppgifter i jämförelse med arbetslöshetsutredningens rekommendation. Enligt denna finge man nämligen som första led i utredningsorganets uppdrag tänka sig, att detta på begäran av vissa departementschefer, bankofullmäktige, riksgäldsfullmäktige, förlikningsmän i arbetstvister o. s. v. skulle göra de materialsammansättningar och undersökningar, som påkallades, varjämte organets uppdrag »eventuellt» även finge tänkas omfatta en fortlöpande analys av den ekonomiska utvecklingen och i övrigt sådant självständigt forskningsarbete, som prövades nödvändigt. Kollegium vill emellertid för sin del icke göra någon erinran mot den i promemorian angivna ramen för utredningsorganets huvuduppgifter.

Kollegium finner sig alltjämt böra vidhålla sin uppfattning, att innan utredningsorganets arbete igångsättes en planläggning av dess närmaste arbetsuppgifter m. m. efter verkställd utredning bör komma till stånd. Ett bifall till det förslag, vari promemorian utmynnar — enligt vilket till Kungl. Maj:ts förfogande skulle ställas ett reservationsanslag för fortlöpande konjunkturundersökningar — bör emellertid enligt kollegii mening innefatta möjlighet för Kungl. Maj:t att, innan organisationen fixeras och arbetet påbörjas, med anlitande av ifrågavarande anslag låta verkställa den ytterligare undersökning, som erfordras för att uppdraga riktlinjerna för organets verksamhet.

Beträffande den föreslagna organisationen vill kollegium framhålla följande. Redan arbetslöshetsutredningen framkastade i sitt betänkande möjligheten, att utredningsuppgifterna anförtroddes åt någon redan bestående vetenskaplig institution, vilken för deras handhavande bereddes ersättning av statsmedel. Av olika skäl fann emellertid utredningen en direkt anknytning till statsförvaltningen lämpligare. Med den uppläggning av utredningsorganets uppgifter, som kommit till uttryck i promemorian, synes det kollegium naturligt, att den förstnämnda utvägen ännu en gång upptages till övervägande. Såsom viktigaste fördelar skulle ett samordnande med någon redan existerande vetenskaplig institution — exempelvis Stockholms högskolas socialvetenskapliga institut — medföra, att organets verksamhet kunde bedrivas i intim kontakt med nämnda instituts likartade eller närbesläktade arbeten, vilket bör kunna verka ömsesidigt stödjande och befruktande, samt att det nya organet erhöle ständig och omedelbar tillgång till institutets ekonomiska litteratur och övriga vetenskapliga hjälpmedel. Dessutom borde denna anordning innebära goda möjligheter för en rörlig och ändamålsenlig disponering av tillgängliga arbetskrafter genom personalväxling mellan organet och institutet för att få olika arbeten utförda av härför bäst lämpade arbetskrafter. En lösning av frågan efter denna linje borde kunna åvägabringas genom överenskommelse mellan staten och högskolan, enligt vilken Kungl. Maj:t tillförsäkrades behövt inflytande vid utseendet av utredningsmännen och högskolan åtog sig att mot för ändamålet beviljat statsanslag i enlighet med av Kungl. Maj:t givna föreskrifter svara för ifråga-

varande undersökningsverksamhet. En nackdel vid detta alternativ synes dock ligga däri, att organets ställning i förhållande till Kungl. Maj:t och statsförvaltningen skulle bliva i viss mån oklar. Särskilda föreskrifter skulle krävas för att reglera detta förhållande.

Den i promemorian föreslagna organisationsformen avser emellertid ett fristående utredningsorgan, direkt inordnat i statsförvaltningen, vilket synes innebära den fördelen, att förhållandet till Kungl. Maj:t och nyssnämnda förvaltning skulle bli enklare och klarare än vid ovan berörda alternativ. Då promemorian, såsom förut antytts, utmynnar i ett förslag, enligt vilket till Kungl. Maj:ts förfogande skulle ställas ett reservationsanslag för fortlöpande konjunkturundersökningar, föreställer sig kollegium, att det med en sådan anordning skulle bliva möjligt att pröva sig fram ifråga om den lämpligaste organisationsformen och att alltså till en början giva utredningsorganets arbete karaktären av försök i begränsad omfattning. Under sådana förhållanden vill kollegium för sin del icke motsätta sig, att den i promemorian rekommenderade organisationslinjen i praktiken prövas, därest den förut antydda utvägen med anknytning till en vetenskaplig institution ej befinnes böra föredragas.

Vid det avsedda utredningsorganets sida skulle enligt förslaget ställas en nämnd av representanter för vissa ämbetsverk och intressentgrupper. Nämndens uppgifter skulle, såsom kollegium ser saken, bliva till viss grad olika vid de två ovannämnda alternativen. Om i enlighet med promemorians förslag ett fristående organ tillskapas, synes nämnden för vinnande av nödig samverkan, fasthet och reda i organisationen böra få karaktären av en styrelse för utredningsorganet med befogenhet att föreslå utredningsmän, att anställa kanslipersonal och att i övrigt, jämte i promemorian nämnda funktioner, fullgöra en dylik styrelses olika åligganden. Även utredningsmännen böra vara underställda nämnden, ehuru väl deras utredningsarbete naturligen bör utföras på deras eget ansvar. Det vore också önskvärt, om den »rådgivande» ledamoten i nämnden, vilken närmast synes kunna karakteriseras som en verkställande ledamot, härvid kunde erhålla en ställning, som möjliggör för honom att utöva längre gående tillsyn och inflytande över organets arbete än förslaget synes förutsätta. Om detta sker, synes erforderligt, att ledamoten i fråga beredes ett arvode av den storlek, att han kan ägna behöflig tid åt nämndens uppgifter. En möjlighet synes vara, att en av utredningsmännen även fungerar som verkställande ledamot.

Tänker man sig åter utredningsorganet samordnat med socialvetenskapliga institutet, skulle nämndens — eller måhända bättre i detta fall »rådets» — uppgift huvudsakligen begränsa sig till rådgivande verksamhet samt förmedling av statistiskt material o. d.

Vare sig det ena eller andra alternativet väljes, vill kollegium ifrågasätta, huruvida den föreslagna organisationen av nämnden innebär den lyckligaste lösningen. Det torde kunna antagas, att nämndens arbetsuppgifter, särskilt om organet blir fristående, till stor del bli av löpande och intern art — förmedling av statistik från ämbetsverk och organisationer, fördelning av utredningsuppgifter, administrativa angelägenheter o. s. v. — och för dessa uppgifter synes en nämnd på 9 personer utgöra en ganska stor och tungrodd apparat. Å andra sidan skulle nämnden ha till syfte att till utredningsorganet knyta representanter för de olika ämbetsverk och korporationer, med vilka organet bör hålla en nära kontakt för att kunna på bästa sätt fylla sina uppgifter. Ur denna synpunkt synes den föreslagna representationen i nämnden snarast för liten. Kollegium föreställer sig, att det skulle vara till fördel, om representanter för även andra intressentgrupper vore på något sätt

knutna till utredningsorganet. En möjlighet att lösa frågan, som härvid erbjuder sig, synes kollegium vara, att nämnden sammansättes av ett mindre antal ordinarie ledamöter och behövt antal extra ledamöter. De förra skulle då bilda ett slags arbetsutskott för behandling av löpande ärenden, medan de senare skulle tillkallas vid behandling av viktigare sakfrågor, beträffande vilka de representera speciell sakkunskap. De ordinarie ledamöterna torde ej behöva bli flera än 5, därav en representant för vart och ett av de stora statistiska ämbetsverken — kommerskollegium, statistiska centralbyrån och socialstyrelsen — en för statsförvaltningen i övrigt samt en nationalekonomisk vetenskapsman. De extra ledamöternas antal bör tillmätas så, att nämnden äger tillgång till erforderlig sakkunskap på de olika huvudområden, som beröras av dess verksamhet. Det må omnämnas, att rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap äger en liknande organisation.

I fråga om anställningsformen för befattningshavarna hos utredningsorganet delar kollegium den i promemorian uttalade uppfattningen om nödvändigheten av att rörlighet upprätthålles beträffande den kvalificerade personalen. Självfallet böra emellertid icke strävandena i denna riktning få drivas så långt, att organets behov av rutinerad arbetskraft eftersättes. Då det skulle ligga i Kungl. Maj:ts hand att meddela bestämmelser rörande organisationen, utgår kollegium från att de i promemorian angivna anställningsreglerna kunna medgiva undantag, där starka *sakliga* skäl tala för att en utredningsman eller assistent, som nått det föreskrivna maximum för anställningstiden, erhåller viss förlängning av denna. Vad särskilt assistenterna angår, vill det förefalla, som om anställningstidens maximibegränsning till 4 år vore väl snäv, då det ju alltid tager åtskillig tid, innan befattningshavaren blir fullt insatt i arbetet och följderna av denna starka begränsning därför kan beräknas bli, att organet ganska kort efter det assistenten uppnått full arbetsskicklighet mister honom. Beträffande såväl assistenter som amanuenser synes böra uppställas som kompetenskrav, att de i regel skola hava avlagt för arbetet kvalificerande akademisk examen.

Enligt förslaget skola utredningsmännen äga möjlighet att genom de statistiska verkens representanter i nämnden rekvirera erforderligt material och materialsammanställningar. Härvid vill kollegium framhålla, att därest de för utredningsorganets räkning framställda kraven i förevarande hänseende skulle komma att sträcka sig mera väsentligt längre än till sådant material, som framkommer vid verkens ordinära statistiska arbete, särskilda medel behöva ställas till förfogande för arbetenas bekostande. Observeras bör även, att andra verk än de, som skulle bli representerade i nämnden, bearbeta statistiskt material som torde vara av betydelse för de avsedda undersökningarna.

Resultaten av undersökningsverksamheten skulle enligt förslaget publiceras bland annat i en halvårs- eller kvartalsvis utgiven konjunkturöversikt. Kommerskollegium utgår från att — då ju den allmänna tankegången i det remitterade förslaget är, att den nya institutionen icke skall medföra någon rubbning i de statistiska ämbetsverkens arbetsuppgifter — utredningsorganets publiceringsverksamhet icke är avsedd att i något avseende ersätta de av kollegium utgivna publikationerna, exempelvis Ekonomisk översikt.

Mot den i promemorian meddelade kostnads kalkylen har kollegium ej funnit anledning till annan erinran, än att visst belopp synes böra beräknas för ersättning åt sakkunniga, som vid behandling av särskilda frågor tillfälligtvis kunna behöva anlitas utanför kretsen av nämndens ledamöter. Vad kollegium i det föregående förordat angående nämndens organisation skulle även

komma att i vissa avseenden påverka de framlagda kostnadsberäkningarna. Sålunda skulle enligt kollegii förslag arvodet till den »rådgivande» ledamoten höjas, varjämte de av kollegium ifrågasatta förändringarna i nämndens sammansättning måhända skulle komma att något öka kostnaden för nämndens verksamhet.

Fullmäktige i riksbanken framhålla inledningsvis, att vikten av att man erhåller en fortlöpande konjunkturanalys till ledning för penningpolitiken och den ekonomiska politiken i övrigt enligt fullmäktiges mening är så stor, att det är väl motiverat, att särskilda åtgärder vidtagas för att tillgodose detta behov. Fullmäktige anföra vidare:

I likhet med vad som framhålles i den remitterade promemorian anse fullmäktige, att informationsbehovet kan tänkas tillgodosett såväl genom ett fristående organ som inom riksbanken eller kommerskollegium. Då man funnit det angeläget, att utredningsverksamheten blir självständig och lätt att anpassa efter skiftande behov, dela fullmäktige under för handen varande omständigheter likaledes den i promemorian uttalade meningen, att den lämpligaste lösningen är att inrätta ett särskilt utredningsorgan av blygsam omfattning och tillsvidare mera tillfällig, experimentell karaktär. Hur försöket utfaller blir väsentligen beroende på kvalifikationerna hos de sakkunniga, som komma att knytas till verksamheten.

Mot huvuddragen i den föreslagna organisationen för fortlöpande konjunkturundersökningar ha fullmäktige intet att invända. En anknytning till den nuvarande formen för utredningar genom sakkunniga inom departementen synes fullmäktige ändamålsenlig. Av förslaget syftning följer, att den nya sakkunnigeinstitutionen skall arbeta lika självständigt i förhållande till regeringen som de centrala ämbetsverken. Detta förhållande återspeglas i den sammansättning och de befogenheter, nämnden enligt förslaget skulle erhålla. Utredningsverksamhetens självständighet, som är av stor principiell betydelse, skulle ytterligare markeras genom en föreskrift, att riksbankens och de tre statistiska verkens representanter i nämnden skola utses av respektive verk. Då även andra skäl synas tala för en dylik anordning, vilja fullmäktige föreslå, att man vid den närmare utformningen av utredningsverksamhetens organisation modifierar det nu framlagda förslaget i angiven riktning.

Beträffande nämndens och de sakkunnigas verksamhet i övrigt vilja fullmäktige inskränka sig till att framhålla önskvärdheten av ett intimt samarbete mellan de sakkunniga och de olika i nämnden representerade organisationerna. Sålunda synes det nödvändigt, att nämnden hålles underrättad om de undersökningar, som utföras inom skilda verk, och omvänt, att verken genom sina representanter noga följa den utredningsverksamhet, som utföres av de sakkunniga.

*Departements-
chefen.*

Behovet av utredningar i skilda ekonomiska frågor och rörande den ekonomiska utvecklingen överhuvud har inom statsförvaltningen kommit att framstå som allt mera trängande. En aktuell och ingående kunskap om konjunkturläget, som, om den än icke berättigar till prognoser, likväl bereder de för den ekonomiska politiken ansvariga tillfälle att bilda sig en uppfattning om de olika utvecklingsmöjligheter, varmed man har att räkna, är givetvis av stor vikt vid alla strävanden att mildra konjunkturväxlingarnas styrka. Men även till stöd för allmänna näringspolitiska åtgärder utan konjunkturrell in-

riktning är det värdefullt att äga tillgång till en allmän översikt över de ekonomiska utvecklingstendenserna, grundad på undersökningar vid vilka av olika institutioner insamlat statistiskt material utnyttjas. Ehuru den ekonomiska statistiken och den ekonomiska utredningsverksamheten i Sverige i huvudsak är väl utvecklad och lämnar synnerligen värdefulla bidrag till kännedomen om Sveriges näringsliv och dess villkor, saknas tillgång till en sådan sammanfattande, vetenskapligt grundad bearbetning av materialet.

Frågan om inrättandet av ett organ för fortlöpande ekonomiska utredningar till statsförvaltningens tjänst har aktualiserats genom ett initiativ från arbetslöshetsutredningen. I sitt slutbetänkande har nämligen utredningen föreslagit inrättandet av ett organ med uppgift att till de statliga och kommunala myndigheternas tjänst följa den ekonomiska och sociala utvecklingen. Utredningen har tänkt sig, att institutionen ifråga på begäran av exempelvis cheferna för finans-, handels-, resp. socialdepartementet, bankofullmäktige, riksgäldsfullmäktige, förlikningsmän i arbetstvister o. s. v. skulle göra de materialsammanställningar och undersökningar som påkallades. Institutionen har därjämte tänkts kunna utföra en fortlöpande analys av den ekonomiska utvecklingen och i övrigt sådant självständigt forskningsarbete, som befinnes nödvändigt för att den snabbt och på ett i sak tillfredsställande sätt skall kunna fullgöra begärda undersökningar. Utredningen diskuterar olika sätt att utforma ett organ för berörda verksamhet men begränsar sig till att föreslå, att möjligheten av en utvidgning och fastare utformning av den utredningsverksamhet som redan pågår inom riksbanken upptages till prövning.

Medan arbetslöshetsutredningen närmast synes ha haft i tankarna behovet av undersökningar till ledning för konjunkturpolitiken, ha sakkunniga för vissa utredningar rörande Sveriges ekonomiska läge i en den 18 december 1935 avlämnad promemoria pekat på en rad spörsmål av betydelse för den ekonomiska politikens utformning på längre sikt, vilka enligt de sakkunnigas mening syntes kräva ett mera fortlöpande utredningsarbete.

Ifrågarande utredningsbehov ha, såsom framgår av den tidigare lämnade redogörelsen, vitsordats i över arbetslöshetsutredningens förslag avgivna utlåtanden. Redogörelsen för de anstalter, som träffats i en rad främmande länder, vittnar om att samma behov att ingående följa den ekonomiska utvecklingen och dess tendenser på skilda håll gjort sig gällande.

Om enighet sålunda i stort sett kan anses råda i själva sakfrågan, ha skiftande åsikter däremot framkommit beträffande det lämpliga sättet att infoga den åsyftade verksamheten i statsförvaltningen. I en del av de i ärendet avgivna utlåtandena har förordats, att de nya utredningsuppgifterna skulle anförtros åt kommerskollegium. I andra fall rekommenderas anknytning till riksbanken. Jämväl en utveckling av statistiska tabellkommissionens uppgifter till att omfatta här ifrågarande arbete har förespråkare. Vissa myndigheter föreslå, att verksamheten organiseras inom ramen av en självständig statlig institution. Slutligen har även en anknytning till Stockholms högskolas socialvetenskapliga institut varit föremål för diskussion. Dessa meningskiljaktigheter synas tyda på att verksamheten endast med svårighet kan in-

ordnas i någon redan bestående institution och snarast kräver ett samarbete mellan flera.

Som det knappast är möjligt att på ett område som det här ifrågavarande nå fram till en lösning av mera definitiv karaktär, utan att man prövar sig fram genom en försöksvis anordnad utredningsverksamhet, torde icke mycket vara att vinna genom ytterligare beredning. En lämplig väg synes i stället vara att i relativt fria former och i mindre skala träffa anstalter för förlöpande ekonomiska utredningar. Härunder beredes också tillfälle att vinna erfarenheter om den nya organisationens möjligheter att fylla en uppgift även med avseende å sådana ekonomiska utredningar, som uppdragas åt särskilda kommittéer och sakkunniga eller åt de statistiska verken. Ett organ för samarbete mellan dessa verk och med överblick över tillgängligt material och pågående undersökningar synes kunna biträda vid planläggning av dylika utredningar och bidra till en rationalisering av ett ofta splittrat och därigenom fördyrat utredningsarbete.

Av angivna skäl finner jag mig kunna förorda, att ett försök nu göres att genom ett självständigt organ tillgodose det av arbetslöshetsutredningen påpekade och av flertalet av de hörda myndigheterna vitsordade behovet av en komplettering av den ekonomiska informationen för statsförvaltningens räkning.

Beträffande organisationen av arbetet inom en dylik utredningsinstitution kan jag i huvudsak ansluta mig till det förslag som framlagts i den inom departementet upprättade promemorian. Delade meningar torde, med hänsyn till arbetets natur, icke heller behöva råda om att utredningsverksamheten bör anförtros åt vetenskapligt skolad arbetskraft, som utför undersökningar inom ramen av dem från olika statliga myndigheter anförtrodna uppgifter i samma relativt fria former som kommittéer eller särskilda sakkunnigberedningar. Klart synes även vara, att utredningsmännen böra stå i nära kontakt med de statistiska verken, riksbanken samt enskilda näringsorganisationer. Ett ändamålsenligt underlag för denna kontakt erhålles enligt min mening genom den i promemorian föreslagna anordningen, enligt vilken utredningsmännen skulle samarbeta med och stå under inseeende av en nämnd med representanter för nyssnämnda verk och organisationer. Nämndens inflytande bör bidra till att trygga undersökningarnas objektivitet. Därjämte erbjuder organisationsformen garantier för verksamhetens självständighet. Ingenting synes vara att invända emot att arbetets självständiga karaktär framhäves genom att, i enlighet med bankofullmäktiges förslag, verkens representanter i nämnden utses av eller på förslag av respektive verk.

Till frågan om antalet sakkunniga, anordningen av de sakkunnigas kansli, formerna för de sakkunnigas samarbete med nämnden och likartade organisatoriska detaljspörsmål synes det mig icke erforderligt att redan nu fatta slutlig ställning. Icke heller är det nödvändigt att på förhand definitivt bestämma antalet ledamöter av nämnden eller nämndens arbetsformer. Beaktansvärt synes mig det uppslag vara som framkommit i kommerskollegii utlåtande över den inom departementet upprättade promemorian, nämligen

att antalet ordinarie ledamöter i nämnden skulle begränsas i förhållande till vad som föreslagits i promemorian och nämnden i gengäld förstärkas med extra ledamöter på sätt som skett i rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap.

Inom den ram vars grunddrag här angivits torde det böra ankomma på Kungl. Maj:ts prövning hur verksamheten i detalj skall utformas.

Till stöd för en beräkning av kostnaderna för en verksamhet av den art som jag här förordat har i den inom departementet upprättade promemorian framlagts ett förslag till fullständig organisation för det planerade utredningsarbetet. Av det tidigare anförda framgår, att detta förslag får betraktas endast såsom en plan för den nya verksamhetens utbyggnad under vissa förutsättningar. Ehuru kostnadskalkylen därför icke utan vidare kan läggas till grund för en beräkning av kostnaderna för fortlöpande ekonomiska utredningar, ger den dock en viss ledning. Med beaktande av i promemorian framförda synpunkter och med hänsyn till att verksamheten kan väntas komma i gång först efter en förberedelsestid, under vilken nämnden tillsammans med någon sakkunnig närmare planlägger arbetet, torde medelsbehovet för nästkommande budgetår kunna begränsas till cirka 60,000 kronor.

Om medel ställas till Kungl. Maj:ts förfogande för de av mig förordade fortlöpande konjunkturundersökningarna, torde detta böra ske genom ett reservationsanslag under sjunde huvudtiteln. Inom ramen av detta anslag bör Kungl. Maj:t äga frihet att utforma verksamheten i huvudsak efter de av mig här angivna riktlinjerna.

Med återopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Fortlöpande konjunkturundersökningar* under sjunde huvudtiteln för budgetåret 1936/1937 anvisa ett *reservationsanslag* av ..... kronor 60,000.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:
Birger Brandt.

P. M.

rörande ekonomiska och sociala trendundersökningar

(avlämnad den 18 december 1935 av sakkunniga för vissa utredningar rörande Sveriges ekonomiska läge).

Behovet och möjligheterna av trendanalys.

Den ekonomiska och sociala politiken vilar på en bedömning av framtida förhållanden. Planernas genomförande tar ofta väsentlig tid i anspråk och åtgärderna äro avsedda att verka en lång följd av år framåt, under vilken tid betydande förändringar t. ex. i demografiskt avseende kunna äga rum. En rationell näringspolitik måste sålunda bygga på antaganden rörande befolkningens framtida storlek, dess sammansättning ifråga om ålder och yrke samt dess lokala fördelning, levnadsstandardens utveckling m. m. Exempel saknas ej på misstag i svensk ekonomisk politik, som främst berott på uraktlåtenhet att taga hänsyn till den sannolika utvecklingen. Att en stor del av de på offentligt initiativ under senare årtionden grundade småbruken givits en så begränsad storlek, att brukaren ej kan uppnå en rimlig levnadsstandard, vittnar exempelvis om bristande förutseende av detta slag. — Även den privata och offentliga affärsverksamheten förutsätter givetvis en bedömning av den framtida utvecklingen. Sålunda bestämes t. ex. realkapitalföremålets konstruktion och lokala placering med hänsyn till den uppfattning företagens ledning bildat sig om framtidens ekonomiska förhållanden. Företag med mycket varaktiga investeringar, t. ex. för produktion av elektrisk kraft, upplägga vanligtvis planer för fem eller tio år framåt, vilka bygga på beräkningar bl. a. rörande den framtida konsumtionen. — Stadsplaneringar ha allt oftare kommit att baseras på en analys av förutsättningarna för den ekonomiska utvecklingen inom staden och dess omnejd. Även om svenska städer därvidlag ännu ej gått så långt som fallet varit t. ex. i Förenta Staterna och England, kan även hos oss ökat intresse spåras för undersökningar av detta slag. Ett exempel är den undersökning rörande Stockholm med omnejd som för några månader sedan slutfördes. I själva verket gällde denna ett så stort område, att den snarare kan betecknas regionsplanering än stadsplanering. Man har därmed slagit in på en väg, som på åtskilliga håll i utlandet lett till goda resultat. Alldeles samma skäl, som göra en stadsplanering självklar, tala nämligen för att man analyserar förutsättningarna för utvecklingen inom vissa större områden.

Överväganden sådana som dessa ha i flera länder givit upphov till noggranna undersökningar av större räckvidd rörande de ekonomiska och sociala utvecklingstendenserna. Det synes vara all anledning att även i vårt land genomföra undersökningar av denna typ. Under de sista årtiondena ha de ekonomiska förhållandena i Sverige starkt förändrats. Det torde vara sannolikt, att även i framtiden förskjutningar exempelvis i näringsgrenarnas relativa betydelse och i de olika landsdelarnas lämplighet för skilda slag av ekonomisk verksamhet komma att äga rum. De grundläggande

förskjutningarna med avseende på vissa tekniska företeelser, efterfrågan, befolkningsutvecklingen m. m. kunna inom vissa gränser förutsägas mer eller mindre långt fram i tiden, medan andra i hög grad undandraga sig en framtidsbedömning, då de på ett avgörande sätt bero på utvecklingen i utlandet, särskilt på det politiska området. Men även om en vid marginal av obestämdhet, t. ex. beträffande exportindustriernas möjligheter blir ofrånkomlig, torde det vara till nytta att vissa beräkningar göras rörande den framtida ekonomiska utvecklingen. Hur osäkra sådana beräkningar än bli, torde de utgöra en bättre grundval för ekonomiskt handlande än ett antagande om det nuvarande lägets bestånd. Underlåtenhet att rationellt analysera och så gott sig göra låter bedöma utvecklingstendenserna inebär ju i praktiken ofta detsamma som ett antagande, att hittillsvarande förutsättningar för svenskt näringsliv komma att bestå. En del av de under senare år av svenska kommuner vidtagna näringspolitiska åtgärderna torde i själva verket närmast vara baserade på ett dylikt antagande. Genom att fastställa vissa sannolika drag i utvecklingen och med en större eller mindre grad av sannolikhet utesluta andra, skulle man kunna bereda en säkrare grundval ej endast för det ekonomiska handlandet inom affärslivet utan kanske alldeles särskilt för den ekonomiska politiken. Båda *måste* ju baseras på vissa föreställningar rörande framtida lägen.

Försök till en bedömning av de mest sannolika utvecklingstendenserna — eventuellt under alternativa antaganden på vissa avgörande punkter, t. ex. rörande den internationella handelspolitiken och relationen mellan den svenska kronan och vissa främmande valutor — torde visa sig lämpliga redan för den offentliga ekonomiska politik som sedan länge förekommer, såsom tull- och skattepolitik samt kommunikationsväsendets utbyggande. Måhända ännu viktigare blir en dylik framtidsbedömning för åtgärder av mera krispolitisk typ, så som de vilka i rikligt mått förekommit under senare år. Den ekonomiska politiken bör givetvis, såvitt möjligt, icke befordra tendenser avvikande från eller rakt motsatta de mera varaktiga sådana som det förefaller troligt eller som det är uppenbart att man på lång sikt vill stärka. Av allra största betydelse blir sålunda en bedömning av den framtida utvecklingen, då det gäller att successivt avveckla krisåtgärderna eller ersätta dem med mera permanenta politiska ingripanden. Därvidlag gäller det ju, i den mån den akuta krisen övervinnes, att främja näringslivets anpassning efter nya förutsättningar. Exempelvis torde vissa delar av vårt land på grund av ändrade råvaruförutsättningar eller minskad efterfrågan på vissa produkter under de närmaste årtiondena visa sig mindre lämpade för ekonomisk verksamhet än tidigare varit fallet. Vill man ej rekommendera en varaktig sänkning av levnadsstandarden för befolkningen inom dessa områden, kan en överflyttning av arbetskraft till andra näringar och distrikt visa sig ofrånkomlig. Lika tydligt är det, att en sådan överflyttning kan och i vissa fall bör befordras genom offentliga åtgärder. Dessas tillrättaliggande förutsätter emellertid, att man kan något så när bedöma var utsikterna äro bäst för framtida expansion av produktion och omsättning. Överhuvud taget torde det för hela näringspolitiken liksom för det enskilda företaget erbjuda särskilt intresse att bedöma efterfrågans framtida riktning och omfattning, t. ex. om ett tiotal år. Det är ej omöjligt att vinna en viss kunskap härom. Under senare årtionden har realinkomsten per arbetande individ i Sverige stigit med i genomsnitt 1—2 % per år. Man kan därför antaga alternativt att inkomstnivån år 1945 ligger 10 % och 20 % högre än för närvarande. Efter att ha undersökt olika befolkningsgruppers konsumtionsvanor, kan man under hänsynstagande till befolkningens sannolika storlek,

åldersfördelning, familjetyper m. m., bedöma efterfrågans storlek i fråga om vissa viktiga grupper av konsumtionsvaror och tjänster. Härav kunna vissa slutsatser dragas rörande expansionsmöjligheterna för den svenska produktionen, ehuru givetvis stora ovisshetsmoment ej kunna undgås, t. ex. i fråga om inverkan av nya produkter och av ändringar i förhållandet till andra länders näringsliv. Ovisshet på sistnämnda punkt spelar dock ej fullt så stor roll som ofta antages, enär den alldeles övervägande delen av den svenska produktionen av varor och tjänster sker för hemmamarknaden. Undersökningar av denna art kunna tjäna till ledning exempelvis vid ett ifrågasatt offentligt stöd åt nya enskilda initiativ, då det givetvis är av betydelse att utsikterna för ifrågavarande företagsamhet kunna bedömas med ledning av de allmänna utvecklingstendenserna inom näringslivet. På så sätt torde det dessutom i vissa fall låta sig göra att på ett ur allmänna synpunkter gynnsamt sätt befordra en sådan lokalisering av den nya verksamheten, att denna icke blott blir ekonomiskt effektiv utan även bidrager till en minskning av allvarliga sociala svårigheter.

Några ekonomisk-politiska problem.

Mot bakgrund av denna allmänna motivering — som endast i förbigående belysts med exempel — skall i det följande några av de viktiga problem närmare vidröras, för vars behandling inom den ekonomiska och sociala politiken kunskap om dessa utvecklingstendenser förefaller särskilt betydelsefull. På åtskilliga punkter ha värdefulla undersökningar, ehuru av mera tillfällig karaktär, under senare år utförts i vårt land. De synas emellertid böra inordnas i ett större sammanhang och metodiskt fullföljas.

1. *Transportväsendets utbyggnad.* Frågor rörande järnvägslektrifiering, vägbyggnader, brobyggnader m. m. måste bedömas med hänsyn till det väntade framtida trafikbehovet inom och mellan olika distrikt, vilket i sin tur sammanhänger med näringslivets framtida inriktning inom resp. områden. Behovet av riksvägar och av mer eller mindre dyrbara och varaktiga former för väganläggningar beror exempelvis i hög grad på dylika faktorer.

2. *Näringspolitiken.* Vilka näringsgrenar böra särskilt uppmuntras? Under vilka förutsättningar bör ökat skydd mot utländsk konkurrens beredas den ena eller andra produktionsgrenen eller redan bestående skydd eventuellt sänkas? Vilken ställning bör stat och kommun på lång sikt intaga till företag, som för närvarande äro oräntabla men vars uppehållande tills vidare förefaller motiverat av hänsyn till att befolkningen i trakten eljest skulle råka i ett allvarligt nödläge, vilket skulle föranleda dyrbara sociala hjälpåtgärder? Vilka möjligheter finnas att påverka lokaliseringen av nya industrier för absorption av ledig arbetskraft, vars överflyttning möter på svårigheter av ekonomisk och social art?

3. *Arbetslöshets- och sysselsättningspolitiken på lång sikt.* I de fall då överflyttning av arbetskraft från ett område till ett annat anses önskvärd och möjlig, hur bör då denna tillrättaläggas samt yrkesutbildning och yrkesrådgivning i samband därmed ordnas? I vad mån bör hänsyn till väntade ekonomiska förändringar tagas vid planering av de offentliga arbetena och anläggningarna, deras lokalisering och art?

4. *Bostadsproduktionen.* På vilka platser och inom vilka områden bör bostadsproduktionen särskilt uppmuntras? Vilka konsekvenser för frågan om önskvärda bostadstyper ha framtida förskjutningar i befolkningens ålderssammansättning, sannolika familjestruktur och levnadsstandard samt förändringar i produktionens tekniska förutsättningar?

5. *Den kommunala finanspolitiken.* Inom vilka områden bör en upplåning för kommunal affärsverksamhet och sociala inrättningar av olika slag ske med särskild försiktighet?

Allmänna riktlinjer för ovan berörda trendanalys.

Utom de här nedan berörda mera allmänna tendenserna tarva givetvis en rad andra närmare belysning, t. ex. de tekniska utvecklingstendenserna på vissa områden. Av uppenbar betydelse torde emellertid följande vara:

- A. Den ekonomiska verksamhetens riktning och omfattning i Sverige under senare årtionden.
1. Befolkningens storlek samt ålders- och yrkesfördelning vid olika tidpunkter.
  2. De skilda näringsgrenarnas absoluta och relativa betydelse.
  3. Ökningen av produktionen per individ inom olika näringsgrenar.
  4. Organisationsformernas förändring, bl. a. monopoliseringstendenserna samt de ekonomiska och tekniska företagsenheternas storlek inom olika näringsgrenar.
- B. Den ekonomiska verksamhetens lokalisering i Sverige under senare årtionden.
1. Befolkningens lokala fördelning åren 1900, 1910, 1920, 1930 och 1935. En analys av de förändringen framdrivande krafterna, t. ex. »urbaniseringens» art. Materialet uppdelas så att det belyser yrkesfördelningen i dess förhållande till förskjutningar i lokaliseringen.
  2. Produktionens lokalisering åren 1920, 1930 och 1935 med särskild hänsyn till utvecklingstendenserna. (Enligt kommerskollegii företagsmaterial.) Lokaliseringen för olika näringsgrenar beaktas givetvis.
- C. Förskjutningar inom den svenska konsumtionen under senare årtionden.
1. Produktion plus import minus export av konsumtionsvaror vid olika tidpunkter.
  2. Konsumtionen inom olika befolkningsgrupper enligt hushållsböckerna.

Med hjälp dels av sådana undersökningar, baserade till största delen på redan förefintligt material, och dels av erforderliga specialundersökningar, kunna prognoser ställas för framtiden. Ett exempel härpå är den bedömning av den framtida råvaruförsörjningen inom skogsindustrierna som gjorts av skogssakkunniga. En liknande prognos torde kunna göras även för vissa andra näringsgrenar. Bl. a. torde de framtida förutsättningarna för den svenska produktionen av animaliska livsmedel och vissa andra konsumtionsvaror kunna bedömas efter en utredning av ovan berörda förhållanden.

Ifrågasatta trendundersökningars utförande.

Undersökningar av detta slag kunna ej utföras av en tillfällig kommitté som arbetar ett eller annat år. Ett tillfredsställande resultat kan uppnås endast så småningom genom ett fortsatt kontinuerligt arbete med hithörande svåra problem. Även om det statistiska materialet i vissa hänseenden är mycket bra, lider det på andra punkter av stora svagheter och företer betydande luckor. Först sedan dessa brister avhjulpts finnas förutsättningar för en tillfredsställande framtidsbedömning. Endast så småningom erhålla de perso-

ner, som bearbeta materialet, den kännedom om utvecklingen, att de bli i stånd att fullt utnyttja detsamma. Härtill kommer att det blir ständigt nya frågor som från den ekonomiska politikens och andra utgångspunkter komma att behöva ställas till ledningen av dylika trendundersökningar. Dessa torde därför böra omhänderhavas av något permanent organ, vari national-ekonomisk och statistisk sakkunskap är representerad och som har möjlighet till råd och upplysningar från sakkunskap av andra slag. De sakkunniga anse sig icke böra ingå på frågan om den lämpligaste organisationen av ett dylikt organ, vilken fråga torde böra upptagas till behandling i ett större sammanhang.

Bilaga B.

P. M.

**angående organisationen av fortlöpande konjunkturundersökningar
i vissa främmande länder.**

Det mest kända utredningsorganet är i *Tyskland* Institut für Konjunkturforschung i Berlin, en självständig institution som emellertid delvis finansieras med statsmedel. Institutets arbete baseras väsentligen på material sammanställt av Statistisches Reichsamts; i förbigående må nämnas att institutet och Reichsamts tidigare voro förenade under samma ledning. Institutet insamlar dock även eget material. Resultaten av institutets verksamhet framläggas i en kvartals- och en veckopublikation samt i särskilda monografier. Vissa undersökningar för statliga myndigheters räkning publiceras icke. Omfattningen av institutets utredningsarbete och publikationsverksamhet har gjort det nödvändigt att arbeta med en stor stab av fackmän.

Ekonomiskt utredningsarbete utföres även inom Reichsbank, som rymmer en omfattande organisation för ändamålet. Inom banken bearbetas föreliggande material ur för banken centrala synpunkter. Arbetet utföres av personal rekryterad bland bankens ordinarie arbetskrafter, som emellertid i stor utsträckning äga ekonomisk skolning. Resultaten av utredningsarbetet offentliggöras ej. Av den nära kontakt, som finnes mellan Reichsbank och Wirtschaftsministerium torde följa, att inom banken utförda undersökningar komma även regeringen till godo.

Statistisches Reichsamts framstår helt såsom ett materialsamlande verk. Reichsamts bedriver en mycket omfattande publiceringsverksamhet, som emellertid icke omfattar materialanalys eller ekonomiska utredningar.

Värdefullt arbete till belysande av den ekonomiska utvecklingen utföres även utanför ovannämnda institutioner. Intresse påkallar här närmast den verksamhet, som bedrivs av informationsavdelningen inom Reichskreditgesellschaft. Resultaten av det där utförda arbetet, som i första hand tar sikte på bankens egna behov, framläggas i en halvårspublikation, i flera avseenden jämförlig med konjunkturinstitutets kvartalsöversikter.

Ledningen av det ekonomiska utredningsarbetet i *Holland* är koncentrerad hos Centrale Commissie voor de Statistiek. I kommissionen sitta chefen för Centraal Bureau voor de Statistiek, presidenten för Nederlandsche Bank och representanter för den centrala statsförvaltningen samt även för några kommuner. Kommissionens uppgift är att reglera samarbetet mellan de olika statistiska organen. Dess tillstånd fordras för uppläggandet av statistiska arbeten. Den kan även själv taga initiativ till statistiska undersökningar.

Det egentliga utredningsarbetet utföres inom Central Bureau voor de Statistiek, Nederlandsche Bank, Nederlandsch Economisch Instituut samt Nederlandsch Instituut voor Efficiency.

Statistiska centralbyrån utger — utom en årsbok och andra rent statistiska publikationer — bland annat en regelbunden översikt över

konjunkturläget i Nederländerna. Delvis utformas denna översikt med hjälp från det egentliga konjunkturinstitutet, Nederlandsch Economisch Instituut. Omvänt biträder centralbyrån med viss materialbearbetning inom konjunkturinstitutet.

Konjunkturinstitutet står under ledning av professorerna vid handelshögskolan i Rotterdam. Sedan någon tid är institutet koordinationscentral för de institutioner som helt eller delvis arbeta med ekonomiska frågor. Vid sidan av monografier och månadspublikationen *de Economist* ger institutet ut en veckoöversikt samt en månatlig ekonomisk-statistisk berättelse.

Informationsavdelningen inom Nederlandsche Bank står i nära kontakt med statistiska centralbyrån, i synnerhet vid studiet av konjunkturutvecklingen, och biträder övriga institutioner med all sådan konjunkturstatistik som avser kapital- och penningmarknaden samt valutaförhållanden etc. Bankens utredningsarbete, som ledes av en fackutbildad nationalekonom, utföres av tre tjänstemän med vetenskaplig skolning. Det tar företrädesvis fasta på bankens egna behov.

Nederlandsch Instituut voor Efficiency, slutligen, arbetar med marknadsanalys och därmed sammanhängande konjunkturfrågor. I institutet är Nederlandsche Banks informationsavdelning företrädd.

Huvudorgan för det statistiska arbetet i Belgien är l'Office central de Statistique, vilket grundades för ett par år sedan för att hos sig centralisera huvudparten av den genom statsförvaltningen insamlade statistiken. Centraliseringen är ännu icke fullständigt genomförd.

Det ekonomisk-statistiska arbetet har till en väsentlig del vuxit fram inom Banque nationale de Belgique, som alltjämt utövar betydelsefulla funktioner på den ekonomiska statistikens område. Arbetet inom banken ledes av tre nationalekonomer, vilka planlägga materialinsamling och materialbearbetning samt i förekommande fall verkställa tolkningen av det statistiska materialet.

Nationalbanken publicerar varannan månad en konjunkturöversikt, baserad på rapporter från avdelningskontoren rörande det ekonomiska läget inom respektive distrikt. Rapporterna ta i synnerhet sikte på betydelsefulla förändringar inom den industriella sfären. Något egentligt konjunkturanalytiskt arbete utföres icke inom banken. Nationalbankens ekonomer ha emellertid nära kontakt med konjunkturinstitutet vid universitetet i Louvain, som är inriktat på dylika uppgifter.

Det ekonomiska institutet i Louvain är en akademisk institution, som vuxit fram parallellt med utvecklingen av det statistiska arbetet inom nationalbanken och i viss mån synes ha fungerat som ett vetenskapligt komplement till denna institution. Här må nämnas, att den förutvarande vicepresidenten i nationalbanken samtidigt var chef för Louvaininstitutet och att en av bankens ekonomer är den effektive ledaren av institutets arbeten. Verksamheten vid institutet bedrivs i stor utsträckning med hjälp av stipendiater från universitetet.

I dagarna har i Belgien tillsatts ett Conseil supérieur des Finances. Organisationen är av teknisk och rådgivande karaktär och skall avgiva utlåtanden i frågor, som underställas densamma av finansministern. Rådet består av tjugufem ledamöter, av vilka fem äro självskrivna. Till sistnämnda kategori höra bland andra nationalbankens president och överpresidenten i räkningsverket.

Som centralt utredningsorgan i konjunkturfrågor arbetar sedan några år i Schweiz en Kommission für Konjunkturbeobachtung.

I kommissionen sitta företrädare för Eidgenössisches Statistisches Amt, Bundesamt für Industrie, Gewerbe und Arbeit, de schweiziska förbundsbanorna, nationalbanken och Eidgenössische Oberzolldirektion, samt vidare representanter för ledande arbetare-, arbetsgivare- och lantbrukareorganisationer. Kommissionen publicerar periodiska meddelanden rörande det ekonomiska läget i Schweiz samt monografier i speciella frågor. Den studerar vidare metoderna för konjunkturanalys samt leder arbetsfördelningen mellan olika statistiska verk.

Vid sidan av konjunkturkommissionen arbetar en prisbildningskommission, vars uppgift är marknadsundersökningar och priskontroll.

Ett regeringsförslag av år 1935 om inrättande av ett ekonomiskt råd har icke realiserats.

Regeringen arbetar även med stöd av speciella ekonomiska konferenser och sakkunnigutredningar.

Nationalbanken är företrädd icke endast i ovan nämnda institutioner utan även vid flertalet ekonomiska konferenser. Banken anlitas i stor utsträckning av regeringen jämväl genom egna utredningar.

I motsats till vad som är fallet i ovan behandlade länder möter i *England* lika litet som i de nordiska länderna någon fast organiserad ekonomisk utredningsverksamhet. Man arbetar i England i stor utsträckning med utredningar från fall till fall genom kommittéer, enquêter och departementalsakkunniga. Materialinsamlingen sker i allt väsentligt genom ministerierna och dem underordnade verk. I stigande grad bearbetas emellertid material insamlat genom enskilda näringsorganisationer.

Det enda rent statliga organ, som i detta sammanhang är av intresse är *Economic Advisory Council*, en kommitté med premiärministern som ordförande och ministrar, industriledare, ekonomer etc. som medlemmar. Rådet har ett litet, för ekonomiska utredningsuppgifter högt kvalificerat sekretariat. Någon större praktisk betydelse torde rådet icke ha erhållit.

Med hänsyn till *Bank of England's* ställning som enskild institution äro dess informationsavdelningar visserligen formellt icke att betrakta som statliga organ. Reellt sett fungera de dock som sådana både på grund av sin betydelse för penningpolitikens utformning och emedan banken står även finansdepartementet till tjänst med utredningar i vissa ekonomiska frågor. Utredningsarbetet bedrivs inom två sektioner, en för utlandet och en för England. Avdelningarna utföra icke egentliga konjunkturanalytiska undersökningar. Arbetet sker också väsentligen med hjälp av personal, rekryterad från övriga avdelningar inom banken. Två fackekonomer inneha emellertid ledande befattningar och en matematisk statistiker tjänstgör inom sektionen för utredningar rörande läget i England.

Banken publicerar månatligen en *Statistical Summary*, som innehåller dels vissa fortlöpande serier dels — i form av tabeller och diagram utan kommentar — resultaten av specialundersökningar.

Ett rent enskilt organ är *London and Cambridge Economic Service*, vilket arbetat i något tiotal år efter linjer i huvudsak parallella med dem, som karakterisera verksamheten vid konjunkturinstitutet i Harvard. Institutionen, som är av mycket blygsam omfattning och väsentligen utnyttjar tillfällig arbetskraft, står under ledning av representanter för Londons och Cambridge's universitet. Det publicerar månadsöversikter över läget i olika länder, kvartalsvis kompletterade med mera omfattande redogörelser. Dessutom utges monografier i speciella frågor.

I övrigt finnas två enskilda institutioner, som arbeta huvudsakligen med långtidsproblem, nämligen Survey of Life and Labour inom London School of Economics samt studiegruppen Political and Economic Planning.

Något egentligt konjunkturinstitut finnes icke i *Danmark*. Det Statistiske Departement framlägger emellertid i Statistiske Efterretninger (c:a 55 årliga meddelanden) resultaten av undersökningar även rörande konjunkturerna. Försök till en årlig konjunkturanalys med därå grundade prognoser ha gjorts, men dessa försök ha ofta utsatts för kritik.

En enskild institution är Institutet for Historie og Samfundsøkonomi. Institutets arbete är väsentligen inriktat på långtidsproblem i deras historiska aspekt och sysslar icke med fortlöpande konjunkturiakttagelser.

Nationalbanken saknar egentlig informationsavdelning. De utredningar som där verkställas ske uteslutande för bankens räkning.

I Danmark finnes slutligen även ett Statsministeriets Økonomiske Raad. Detta har emellertid aldrig utövat några viktigare funktioner.

I *Norge* är läget ungefär detsamma som i Danmark. Den statistiska centralbyrån arbetar icke med egentliga utredningsuppgifter utan framstår väsentligen som ett materialsamlade verk. Norges bank har tjänstemän arbetande med informationsuppgifter, men deras verksamhet är närmast orienterad efter bankens interna behov. Det ekonomiska institutet vid Oslo universitet sysslar icke med fortlöpande konjunkturundersökningar och arbetar icke heller för statsförvaltningens räkning. Institutets verksamhet avser i stor utsträckning rena metodfrågor.

Statistiska centralbyrån är även i *Finland* väsentligen ett materialsamlade verk.

Inom *Finlands* bank utföras däremot ekonomiska utredningar under ledning av fackutbildade tjänstemän. Undersökningarna orienteras närmast efter bankens egna behov och till stöd för de speciella informationsuppgifter, bankens Monthly Bulletin är avsedd att fylla. Dock utföras arbeten även för regeringens räkning. Bankens experter ha vidare varit medlemmar av olika kommittéer eller deras sekretariat.

Till slut må nämnas, att de ovan icke berörda länder, där ekonomiska institut för närvarande finnas inrättade, äro Bulgarien, Estland, Frankrike, Förenta staterna, Italien, Japan, Kina, Polen, Rumänien, Spanien, Ungern och Österrike. I en del fall ha dock institutionerna i dessa länder endast rent vetenskapliga uppgifter.

Översikten över den ekonomiska utredningsverksamheten i utlandet ger vid handen, att man mycket allmänt känt det behov av förbättrad ekonomisk information, vilket av arbetslöshetsutredningen åberopats såsom motiv för dess förslag och som vitsordats även i ett flertal utlåtanden över detta. Det insamlade materialet är ägnat att belysa de olika vägar man beträtt för att nå en lämplig kombination av vetenskaplig och administrativ verksamhet. Ett gemensamt drag av intresse är den vikt som synes tillkomma utredningsarbetet inom respektive centralbanker.